

Perje egzotičnih ptica u modnom oblikovanju

Mišak, Mateja

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Textile Technology / Sveučilište u Zagrebu, Tekstilno-tehnološki fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:201:838256>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-24**

Repository / Repozitorij:

[Faculty of Textile Technology University of Zagreb - Digital Repository](#)

Sveučilište u Zagrebu
Tekstilno - tehnološki fakultet
Zavod za dizajn tekstila i odjeće

Diplomski rad
Perje egzotičnih ptica u modnom oblikovanju

Mateja Mišak

Zagreb, rujan, 2023.

Sveučilište u Zagrebu
Tekstilno - tehnološki fakultet
Zavod za dizajn tekstila i odjeće

Diplomski rad
Perje egzotičnih ptica u modnom oblikovanju

Mateja Mišak
ID broj: 0117229205
10867/TMD

Mentor: izv. prof. dr. sc. Katarina Nina Simončič

Zagreb, rujan, 2023.

University of Zagreb
Faculty of Textile Technology
Textile and Clothing Design Institute

Feathers of exotic birds in fashion design

Master's thesis

Mateja Mišak

Ph. D. Katarina Nina Simončič, Assoc. Prof.

Zagreb, September, 2023.

PODACI O AUTORU

Ime i prezime: Mateja Mišak

Datum i mjesto rođenja: 05.05.1997., Zagreb, Hrvatska

Studijske grupe i godina upisa: TMD –DT, 2021.

Lokalni matični broj studenta: 10867/TMD

PODACI O RADU

Naslov rada na hrvatskome jeziku: Perje egzotičnih ptica u modnom oblikovanju

Naslov rada na engleskome jeziku: Feathers of exotic birds in fashion design

Broj stranica: 54

Broj slika: 42

Broj literaturnih izvora: 19

Datum predaje rada: 14.09.2023.

Sastav povjerenstva koje je rad ocijenilo i pred kojim je rad obranjen:

1. Doc. art. Lea Popinjač, predsjednik/ica
2. Prof. dr. sc. Ivana Salopek Čubrić, član/ica
3. Izv. prof. dr. sc. Katarina Nina Simončić, član/ica
4. Doc. dr. sc. Karla Lebhaft, zamjenik člana/ice

Datum obrane rada:

Broj ECTS bodova: 10

Ocjena:

Potpis članova povjerenstva:

1. -----
2. -----
3. -----

SAŽETAK

Diplomski rad bavi se istraživanjem primjene egzotičnog perja u modi. Obuhvatit će se vremensko razdoblje od 16. do 21. stoljeća na području Europe s ciljem ukazivanja na uvjetovanosti asimilacije modnih trendova nadahnutih ptičjim perjem. Fokus istraživanja prije svega će biti usmjeren na žensku modu i modne dodatke te na ukazivanja najrasprostranijih vrsta perja u modnoj industriji. Poseban naglasak stavit će se na analizu suvremenih modnih dizajnera nadahnutih pticama i njihovim perjem.

Ključne riječi: moda, perje, ptice, eko proizvodnja

ABSTRACT

This master's thesis examines the use of exotic feathers in fashion. The period from the 16th to the 21st century in Europe is treated theoretically in order to show the conditions for the adoption of fashion trends inspired by bird feathers. The focus of the study is on women's fashion with fashion accessories and data on the most common feathers used in the fashion industry. Special attention is given to the analysis of contemporary fashion designers inspired by birds and their feathers.

Key words: fashion, feathers, birds, eco production

Sadržaj

1. UVOD	1
2. DOSADAŠNJA ISTRAŽIVANJA	2
3. RAZRADA	7
3.1. Perje egzotičnih ptica u modi od 16. stoljeća do početka 20. stoljeća.....	7
3.2. Egzotično ptičje u modi od 1900. do 1930. godine	12
3.3. Inspiracija pticama i perjem u suvremenoj modi.....	19
3.4. Upotreba ptica i perja u umjetničkoj fotografiji	36
4. ETIČKO PITANJE I AKTIVNOSTI PROTIV PRIMJENE PERJA U MODI KROZ POVIJEST	42
5. FUNKCIJA I STRUKTURA PTIČJEG PERJA.....	46
6. ALTERNATIVNA RJEŠENJA U SUVREMENOJ MODI.....	47
7. ZAKLJUČAK	49
8. LITERATURA	52
9. POPIS SLIKA	54

1. UVOD

Glavna tematika ovog diplomskog rada bavi se istraživanjem i analizom upotrebe mnogobrojnih ptičjih vrsta i egzotičnog ptičjeg perja na različitim odjevnim i uporabnim predmetima u modi sa europskog prostora, od 16. do 21. stoljeća. Naglasak će se staviti na povijesno razdoblje od 1900. do 1930-ih godine, potom na suvremenu modu popraćenu odabranim primjerima, uz koje će se prikazati modne kreacije nadahnute različitim detaljima ptica. Već se kroz samu siluetu ili odabir materijala ili boje cijele kreacije uz modne detalje postiže izgled ptice ili jasno vidi izvor inspiracije.

Povijesni pregled aktualizirat će statusnu ulogu egzotičnog ptičjeg perja, te intenzivnu primjenu u ozračju "orijentalizma", proizašlom uspostavom novih trgovačkih puteva i kolonijalno-imperijalističkih širenja. U ozračju tih činjenica prisutnost egzotičnog perja u 20. stoljeću analizirat će se u produkciji visoke mode, dok će se nagli pad trenda povezati s etičkim aktivnostima udruženja za zaštitu egzotičnih ptica. Povijesna analiza je podloga za bolje razumijevanje razloga primjene perja egzotičnih ptica u modnom oblikovanju danas. Ovim diplomskim radom ujedno će se sagledati suvremena modna produkcija koja je podređena etičkim standardima i u dočaravanju luksuznog perja koristi zamjenske sirovine.

2. DOSADAŠNJA ISTRAŽIVANJA

Za istraživanje tematike ovog diplomskog rada korištena su saznanja i istraživanja sljedećih autora:

Autorica Allison Van Tilborgh u članku *Sustainable Fashion Brand Blue District Unveils World's First Vegan Ostrich Feathers* (Održivi modni brend *Blue District* predstavlja prvo vegansko nojevo perje na svijetu) iz 2023. godine piše kako je nojevo perje popularan izbor u modnoj industriji još od 16. stoljeća zbog svoje mekoće i jedinstvenog izgleda. Navodi kako tradicionalne metode prikupljanja nojevog perja uključuju ubijanje milijuna ptica svake godine, što takvu praksu čini neodrživom i etički neprihvatljivom. Čak i kada se perje dobiva s farmi gdje ptice nisu ubijene, i dalje se smatra neveganskim jer potječe od životinja. "*Ethical Plumes*" (Etičko perje) tvrtke *Blue District*, oponaša izgled tradicionalnog perja nojeva pomoću korištenja posebnih metode šivanja s finim nitima i ekološki prihvatljivim bojama, bez ozljeđivanja ili ubijanja nojeva i korištenja pravoga perja.

Članak pod nazivom *Wearing Feathers Is As Cruel As Fur. Why Hasn't the Fashion Industry Banned Them Yet?* (Nošenje perja okrutno je poput nošenja krzna. Zašto ih modna industrija još nije zabranila?) iz 2023. godine, autorice Charlotte Pointing, ukazuje kako moda i dalje u 2023. godini upotrebljava ptičje perje kako bi kreirala skupocjene odjevne predmete luksuznih trgovačkih brendova. Modna industrija koristi perje gusaka i pataka, koje se često upotrebljava za izradu pernate izolacije u jaknama i posteljinama. Čupanje perja se provodi dok su ptice još uvijek žive, a takva praksa nije etički prihvatljiva, što dovodi do povećanja svijesti o potrebi za promjenom u načinu na koji se dobiva ptičje perje. Modna industrija treba istraživati inovativne materijale koji oponašaju izgled i funkcionalnost perja, bez korištenja pravog perja i ptica.

Na mrežnoj stranici *Museums Victoria* u Melbourneu, autorice Hayley Webster i Gemma Steele su objavile članak pod nazivom *Flight of fashion: when feathers were worth twice their weight in gold* (Let mode; kada je perje vrijedilo duplo više od svoje težine u zlatu) istaknuti su ključni podaci za razumijevanje vrijednosti egzotičnog ptičjeg perja. Primjerice, 1902. godine, 28 grama perja je koštalo 1000\$ i perje je vrijedilo dvostruko više od svoje težine vrijednosti u zlatu. Raznovrsne ptice su se lovile diljem svijeta kako bi se perjem opskrbljivale modna središta poput Londona i

New Yorka. Biolog Frank Champman je uočio više od 40 autohtonih ptičjih vrsta na ženskim šeširima. Osim perja, pojedini šeširi su na sebi imali pričvršćene cijele preparirane ptice ili istrgnuta preparirana krila. Masovna upotreba egzotičnog perja je dovela čaplje, emue i ptice lire na rub izumiranja, dok je novozelandska vrsta ptice zvana *huia* proglašena izumrlom 1907. godine.

Internetska stranica *National Trust Collections* objašnjava povijesno i političko značenje paunove haljine. Haljina svojim izgledom podsjećala na tradicionalnu opravu mogulskih vladara i prekrivena je prikazima paunovog perja, hinduističkog simbola. Takav odabir možda je imao namjeru vizualno povezati britansku vlast s indijskim dvorovima iz prošlosti, sugerirajući kontinuitet vlasti i dominacije putem kolonijalne prisutnosti. Digitalizacija artefakta i suradnja s drugim institucijama omogućava uvid u građu koja nije dostupna posjetiteljima muzeja već je pohranjena u arhivima.

Autorica Clare Thorp je 2021. godina napisala članak *Bjork's swan dress: A reviled Oscars outfit that's now iconic* (Bjorkina labuđa haljina: vrijedana odjeća za dodjelu Oscara koja je sada ikonična) koji je objavljen na mrežnoj stranici BBC-a, 2021. godine. Članak opisuje događaj iz 2001. godine i modnu kreaciju labuđe haljine (eng. *Swan Dress*) koju je dizajnirao makedonski dizajner Marjan Pejovski.

Autor Stefan Hanß u poglavlju pod nazivom *Making Featherwork in Early Modern Europe* (Izrada perja u ranom novom vijeku u Europi) u knjizi *Materialized Identities in Early Modern Culture 1450-1750* (Materijalizirani identiteti u ranoj modernoj kulturi od 1450. do 1750. godine), objavljene 2021. godine, opisuje postupke bojadisanja perja, što je sve bilo potrebno koristiti kako bi se postigla određena koloristička obojenja, te koji su se sve predmeti izrađivali ili ukrašavali perjem.

Članak autorice Michelle Honig iz 2018. godine *Is the use of feathers in fashion any more ethical than fur?* (Je li je upotreba perja etičnija od upotrebe krzna?) postavlja etičko pitanje u vezi korištenja perja u modnoj industriji uz povijesni pregled upotrebe perja u razdoblju od 19. stoljeća do današnjeg suvremenog doba, te spominje zakone i udruženja za zaštitu ptica od 1800. do 1914. godine. U članku se također spominje kako pojedine farme ptica skupljaju otpalo perje i time pružaju etički izvor perja, međutim, za nojevo perje koje se često koristi u modi, etički izbor je upitan budući da nojevima perje ne otpada.

Članak autorice Ulinke Rublack iz 2017. godine pod nazivom *A feather in your cap: inside the symbolic universe of Renaissance Europe* (Pero na vašoj kapi: unutar simboličkog svemira renesansne Europe) navodi kako je perje nekada bilo sastavni dio kulture i umjetnosti, simbol zdravlja i hrabrosti, dok danas je evoluiralo u ekstravagantan modni dodatak. Povijest perja otkriva ne samo prošlost, već pruža i uvid u život u tom razdoblju. U trgovačkim centrima lokalno stanovništvo počelo je nositi šešire ukrašene perjem, što je dovelo do uspona značajne industrije prerade perja. Modni trend potaknut je istraživanjem i otkrivanjem novih zemalja, posebno u Južnoj Americi, gdje su se egzotične ptice mogle relativno lako uhvatiti i transportirati. Perje je steklo ogromnu popularnost među Europljanima, a iznenadna potražnja za pticama, posebice papigama, postala je globalni fenomen. Perje je među vladajućim elitama postalo simbol moći i sofisticiranosti, dok su ga umjetnici i glazbenici prigrlili kao znak stila i suptilnosti. Pokazuje kako perje nije bilo samo modni izraz, već i prikaz kulturnog značaja i istraživanja.

Na mrežnoj stranici centra za tekstil iz Leidena, u članku iz 2017. godine predstavljena je paunova haljina, značajan odjevni predmet koji datira s početka 20. stoljeća. Nosila ju je Lady Mary Curzon na krunidbenom balu delhijskog durbara, 1903. godine. Steznik haljine je proizveo francuski dizajner Jean-Philippe Worth. Suknja je izrađena od nekoliko slojeva tkanine, prekrivena prikazima paunovog perja koje je napravljeno u raznim oblicima od metalnih niti. Zbog upotrebe metalnih niti, suknja teži preko 4,5 kilograma. Nakon što su različiti dijelovi suknje bili gotovi, poslani su u *House of Worth*, Pariz, kako bi se spojili zajedno u jednu cjelinu i tvorili haljinu. Haljina se trenutno čuva u Kedleston Hallu u Engleskoj, domovini predaka obitelji Curzon.

Autori Phyllis G. Tortora i Keith Eubank u knjizi iz 2010. godine, *A Survey of Historic Costume* (u prijevodu: Pregled povijesnog kostima), pružaju opise, ilustracije i kronološki pregled ženskih šešira s ptičjim perjem od 1885. do 1920. godine. Autori navode kako se moda velikih šešira smanjila nakon 1914. godine zbog izlova egzotičnih ptica i zabranom uvoza raznovrsnog perja.

Prema ilustracijama i opisima Johna Peacocka, u njegovoj knjizi pod nazivom „*Povijest odijevanja na zapadu od antičkog doba do kasnoga dvadesetog stoljeća*” koja je objavljena 2007. godine, moguće je usporediti izgled i stilove ženskih šešira s perjem koji su nosili na području Engleske, Francuske i Sjedinjenih Američkih Država od 1906. do 1916. godine. Ilustracije odjevnih predmeta su kronološki svrstani

i uz svaku ilustraciju je priložen naziv i opis odjavnog predmeta, pojedinih dijelova odjeće ili modnog dodatka, vrsta tkanine, materijala, kroja, uzoraka i boja. Njegova knjiga se može najbolje opisati kao ilustrirani rječnik sa klasifikacijom povijesnih stilova odijevanja koji sadrži stručne izraze i nazive.

Podaci o prirodnoj strukturi i funkciji ptičjeg perja, te izumrlim ptičjim vrstama od 16. do 20. stoljeća pronađeni su u knjizi *Bird the definitive visual guide* (Ptičji potpuni vizualni vodič) autori su Peter Frances i David Burnie. Knjiga je objavljena 2007. godine i ujedno služi kao katalog ptica koji sadrži više od 1200 vrsta i za svaku vrstu je priložen opis i fotografija.

Podatci o kemijskog građi i strukturi prirodnog ptičjeg perja koje se sastoji od keratin proteina, pronađene su u knjizi *Vlakna*, koje su napisale autorice Ružica Čunko i Maja Andrassy, 2005. godine.

U knjizi *The Guide to Historic Costume* (Vodič kroz povijesni kostim) iz 1995. godine, autorica Karen Baclawski opisuje kako je ptičje perje bio učestali dio ukrasa na damskim šeširima, posebice u zapadnom dijelu Europe. Šeširi sa pernatim dekoracijama su se nosili za posebne prigode kao što su večere, balovi i vrtne zabave.

Francois Boucher u knjizi pod nazivom *20,000 Years of Fashion* (20,000 godina mode) obuhvaća opise ženskih šešira iz ranog 20. stoljeća koji su većih dimenzija, najčešće i općenito obogaćeni sa cvijećem i perjem. Korišteno je izdanje knjige iz 1987. godine.

Kvalitetan uvid u tematiku ovog diplomskog rada pruža nam i autor Robin W. Doughty sa svojim dijelom pod nazivom *Feather Fashions and Bird Preservation – A Study in Nature Protection* (Moda perja i očuvanje ptica – studija zaštite prirode) iz 1975. godine. On objašnjava kako je u prošlosti, točnije od 1880. do 1920. godine postojala ogromna potražnja za ptičjim perjem koje bi se koristilo za ukrašavanje ženskih šešira, te kakav je utjecaj moda imala na mnogobrojne ptičje vrste, neke su vrste postale regionalno istrebljene ili ugrožene. Zbog tako velikog izlova, u Sjedinjenim Američkim Državama i Velikoj Britaniji je nastao pokret za očuvanje svih ptica koje nisu divljač, te zabrana trgovinom egzotičnog perja. Najčešće se upotrebljavalo egzotično perje nojeva, čaplja, rajskih ptica, paunova, marabua, a uz navedene vrste upotrebljavalo se još i perje običnih ptica poput vrabaca, lastavica i zeba.

Robin W. Doughty je napisao članak *Concern for Fashionable Feathers* (Zabrinutost za moderno perje) koji je objavljen u *Forest History Newsletter*, 1972. godine. U tome članku pojašnjava kako je perje postalo popularno zbog istraživanja novih zemalja, posebice Južne Amerike i zato što su se raznovrsne egzotične ptice mogle relativno lako uhvatiti i transportirati. Autor spominje društvo *Audubon* koje je 1890.-ih započelo pokret protiv mode u kojoj se upotrebljava ptičje perje. Pokret se održao u Europi i Americi sve do Prvoga svjetskog rata. Glavni cilj udruge *Audubon* je bio informiranje o okrutnosti i ubijanju ptica zbog njihovog perja koje je bilo popularno na modnim tržištima Londona, Pariza i New Yorka. Udruga je podizala svijest javnosti o potrebi za zaštitom ptica i zaustavljanju upotrebe njihovog perja u modnoj industriji.

3. RAZRADA

3.1. *Perje egzotičnih ptica u modi od 16. stoljeća do početka 20. stoljeća*

Egzotično perje se odnosi na perje ptičjih vrsta koje ne obitavaju području europskog kontinenta, već dolaze iz drugih udaljenih krajeva svijeta – Južne Amerike, Afrike ili Australije. U Južnoj Americi, ljudi su lovili raznovrsne papige, u Africi nojeve i marabue, a u Australiji emue i ptice lire. Iznimno popularno je bilo i čapljino perje, a razne vrste čaplji se mogu pronaći na svim kontinentima, osim na Antartici. Osim egzotičnog perja, koristile su se ptice i perje i autohtonih (domaćih) vrsta poput lastavica, zeba i vrabaca.

U uspješnim trgovačkim europskim središtima lokalno stanovništvo počelo je nositi šešire ukrašene perjem papiga, čaplji i lastavica. Pokrivala za glavu izrađena su tako da se perje može lakše umetnuti. Od 1573. godine Plantinov flamansko-francuski rječnik čak je morao ponuditi riječi za opisivanje ljudi koji su odlučili ne nositi perje, preporučujući izraze kao što su: "bez perja"¹. U Europi, obrada perja postala je veliki posao. Od Praga i Nürnberga do Pariza i Madrida ljudi su počeli živjeti od ukrašavanja perja za odjeću. Impresivni naponi uloženi su u njihovo bojadisanje. Recept iz 1548. godine preporuča korištenje pepela, olovnog monoksida i riječne vode za stvaranje "vrlo lijepe" crne boje.² Obrađivači perja prvo su prali perje u vrućoj vodi sa sapunom, perje se trebalo neprestano miješati oko pet minuta. Za odmašćivanje perja, perje se pralo u pepelu koji je bio prokuhan u vodi i pomiješan sa sapunom. U idućem koraku, nojevo perje je moglo biti obojadisano. Recepti su se razlikovali od regije, razdoblja i radionice. U 16. stoljeću, u venecijanskim receptima se koristio pepeo, metalne soli i bojila za postizanje specifičnih obojenja. Za izbjeljivanje, perje se pralo u kredi. Indigo i modro plavi pigmenti služili su za postizanje plavih bojila koja su se u velikim količinama miješala sa hladnom vodom. Drvo i željezni sulfat pomogli su perju da poprimi duboko crno obojenje, dok kiseline i amonijeve soli su rezultirali obojenjem perja u zelenu boju. Za ljubičasto obojenje, perje se pripremlilo sa kalijev aluminijev

¹ Rublack, U.: A feather in your cap: inside the symbolic universe of Renaissance Europe, University of Cambridge, UK, 2017., <https://www.cam.ac.uk/research/features/a-feather-in-your-cap-inside-the-symbolic-universe-of-renaissance-europe> (Posjećeno 04.06.2023.)

² Rublack, U.: A feather in your cap: inside the symbolic universe of Renaissance Europe, University of Cambridge, UK, 2017., <https://www.cam.ac.uk/research/features/a-feather-in-your-cap-inside-the-symbolic-universe-of-renaissance-europe> (Posjećeno 04.06.2023.)

sulfatom prije postupka bojadisanja u vrlo vrućoj vodi uz dodavanje mješavine brazilskog drveta, a cijeli proces bojadisanja trajao je nekoliko sati. Ukoliko je proces trajao pola dana, isti sastojci pomiješani zajedno rezultirali bi crvenim obojenjem perja. Blijedo ružičasto obojenje se postizalo sa ljubičastim šafranom i hladno ocijeđenim limunovim sokom, a žuto obojene sa običnim žutim šafranom. Kako bi se perje obojadisalo u narančasto, sjemenke američkog cvijeta *achiote* prvo su se kuhale u vodi, a čim se u tekućina ohladila, u bojadisarsku kupelj bi se dodalo perje.³

Glavni pokretač nove mode i korištenja perja bilo je istraživanje – otkriće novih zemalja, posebno u Južnoj Americi. U usporedbi s mnogim drugim životinjskim vrstama s kojima su se rani europski kolonisti susretali, egzotične ptice mogle su se relativno lako uhvatiti, transportirati i zadržati. Perje u europskom stanovništvu postiglo je veliku popularnost i iznenadnu potražnju za pticama, jer su ptice poput papiga postale relativno čest prizor na najvećim tržištima diljem svijeta. S obzirom na povezanost s novim teritorijima i osvajanjem, vladajuće elite nosile su perje kako bi izrazile svoju moć i doseg. Ptičje perje bilo je cijenjeno kao simbol položaja i autoriteta, a zakoni o raskoši rezervirali su ga za elitu i vladajuće klase.⁴

Kao i većina modnih trendova, ovaj je entuzijazam s vremenom je nestao, do sredine 17. stoljeća perje je izašlo iz mode, uz jednu upečatljivu iznimku - unutar europskih vojski ono što je drugdje postalo ženski modni dodatak ostalo je bitan dio vojne nošnje.⁵

Kraljica Elizabeta I. je koristila pernatu lepezu i upravo one predstavljaju artefakte kraljevske otmjenosti. Ručke lepeze bile su izrađene od kosti, slonovače, srebra i zlata i bile su ukrašene biserima i draguljima. Radi očuvanja cjelovitosti tako dragocjenih predmeta, pernatih lepeza, one su se spremale u zasebne kutije, umotane u kožu, taft i papir. Nakit i raspored boja činili su pernatu lepezu ključnim elementima glamurozne odjeće, vizualna tradicija eskalira u nešto kasnijem portretu koji prikazuje kraljicu Elizabetu I. kako rukuje lepezom sastavljenom od šarenog amazonskog perja

³ Hanß, S.: Making Featherwork in Early Modern Europe, Materialized Identities in Early Modern Culture 1450-1750, Amsterdam University Press, 2021., str 169, https://www.jstor.org/stable/j.ctv1w9m9f9.8?searchText=&searchUri=&ab_segments=&searchKey=&ref reqid=fastly-default%3A49e3a7625241f0db9408a59257d59a7f&seq=3 (posjećeno 24.08.2023.)

⁴ Doughty, R.W.: Concern for Fashionable Feathers, Forest History Newsletter, Oxford University Press on behalf of Forest History Society and American Society for Environmental History, 1972., str 4, <https://www.jstor.org/stable/4004150?seq=1> (posjećeno 27.08.2023.)

⁵ Rublack, U.: A feather in your cap: inside the symbolic universe of Renaissance Europe, University of Cambridge, UK, 2017., <https://www.cam.ac.uk/research/features/a-feather-in-your-cap-inside-the-symbolic-universe-of-renaissance-europe> (Posjećeno 04.06.2023.)

uokvirenog uvijenim nojevim perjem s kojim se trgovalo preko Sjeverne Afrike. Kao globalni artefakti, lepeze od perja asociraju na carsko blago. 1587. godine, Francis Drake je kraljici Elizabeti I. poklonio lepezu od crvenog i bijelog perja, spomenuta lepeza je vidljiva na portretu armade, slaveći španjolski poraz godinu dana kasnije.⁶

U Parizu, uspostavio se zanat visoko profinjenih i naširoko kupovanih luksuznih proizvoda: majstori su od perja izrađivali civilne i vojne panače (*panache*, oglavlja sa perjem), pokrivala i ukrase za glavu, mašne za kosu, tkani i prošiveni tekstil od perja, ogrlice, mufove, maske i vijence, bukete od perja i cvijeća za muškarce, žene, djecu, čak i za konje i mazge. Navedeni predmeti su se koristili za razne proslave, pogrebe, oltarne slike, kočije i ulične ukrase. Francuski obrtnici izrađivali su tapiserije od perja i ukrašavali su namještaj perjem. August II od Saske, 1723. godine kupio je krevet ukrašen s više od 50,000 perja, a perje je pripadalo kokošima, patkama, šojkama, paunovima i fazanima. August II je zatražio izradu zavjese, draperije za krevet kako bi se dalje preradila u zidne ukrase koji su potom ukrašavali dresdensku "odaju perja".⁷ Popisi otkrivaju kako su trgovine imale u ponudi domaće i egzotično ptičje perje, a svako od njih ima specifična svojstva: perje čaplji je mekano i nježno, nojevo perje je voluminozno i čupavo, labuđe perje je bijele boje i perje papiga je šareno).⁸

Marie Antoinette, 1770.-ih započela je modu raznobojnog perja, a njezin brat Joseph joj je dao nadimak "peroglava". Nojevo, paunovo, čapljino i drugo egzotično perje koje je željela francuska kraljica, englesko plemstvo ga priželjkuje krajem 18. stoljeća.⁹

Još od doba vladavine kralja Luja XIV. (od 1643. do 1715. godine), perje je bilo sastavni dio mode. Nakon Francuske revolucije 1789. godine, višak perja je bio izbjegavan, a jednostavan, neoklasičan stil je postao dominantan. Kako je društvo

⁶ Hanß, S.: Making Featherwork in Early Modern Europe, Materialized Identities in Early Modern Culture 1450-1750, Amsterdam University Press, 2021., str 174,
https://www.jstor.org/stable/j.ctv1w9m9f9.8?searchText=&searchUri=&ab_segments=&searchKey=&refreqid=fastly-default%3A49e3a7625241f0db9408a59257d59a7f&seq=3 (posjećeno 24.08.2023.)

⁷ Hanß, S.: Making Featherwork in Early Modern Europe, Materialized Identities in Early Modern Culture 1450-1750, Amsterdam University Press, 2021., str 157,
https://www.jstor.org/stable/j.ctv1w9m9f9.8?searchText=&searchUri=&ab_segments=&searchKey=&refreqid=fastly-default%3A49e3a7625241f0db9408a59257d59a7f&seq=3 (posjećeno 24.08.2023.)

⁸ Hanß, S.: Making Featherwork in Early Modern Europe, Materialized Identities in Early Modern Culture 1450-1750, Amsterdam University Press, 2021., str 162
https://www.jstor.org/stable/j.ctv1w9m9f9.8?searchText=&searchUri=&ab_segments=&searchKey=&refreqid=fastly-default%3A49e3a7625241f0db9408a59257d59a7f&seq=3 (posjećeno 24.08.2023.)

⁹ Doughty, R.W.: Concern for Fashionable Feathers, Forest History Newsletter, Oxford University Press on behalf of Forest History Society and American Society for Environmental History, 1972., str 4-5,
<https://www.jstor.org/stable/4004150?seq=1> (posjećeno 27.08.2023.)

napredovalo, francuska monarhija je obnovljena; elita je počela žudjeti za više raskoši, a to se odrazilo na njihovu odijevanju. U godinama koje su uslijedile, ova pomama za raskoši filtrirala se do masa kroz povećanu nakladu ženskih časopisa. Žene su nosile šesire obrubljene perjem tijekom 1800-ih. Veličine šešira rasle su 1820-ih, a kako se širina oboda povećavala, tako je rasla i potražnja za perjem. Do 1875. Engleskinje bi ponekad nosile cijele preparirane ptice, od kljuna do kandže.¹⁰

Slika 1. Naušnice izrađene od glava crvenonoge ptice medarice (*Red Legged Honeycreeper*), oko 1875., ptice su predstavljene kako love pozlaćenu muhu, *Victoria and Albert Museum*, London, Ujedinjeno Kraljevstvo, <https://collections.vam.ac.uk/item/O1126619/earring-unknown/> (posjećeno 12.05.2023.)

¹⁰ Honig, M.: Is the use of feathers in fashion any more ethical than fur, *Fashionista*, Breaking Media Inc, SAD, 2018., <https://fashionista.com/2018/05/fashion-feathers-trend-ethical-issues> (posjećeno 05.06.2023.)

Slika 2. Lijevo: broš izrađen od repova i tjemena izumrlog karolina papagaja (*Conuropsis carolinensis*), prikazan na haljini za šetanje s kraja 1880-ih, fotografija Grace Anderson. Desno: ilustracija karolina papagaja (eng. *Carolina Parakeets*) od Johna Jamesa Audubona, 1827., izvorno objavljena u „*The birds of America: from original drawings*”. Slika i digitalizacija Slika i digitalizacija: Odjel za zbirke rijetkih i rukopisa, Sveučilišna knjižnica Cornell

Slika 3. Ilustracije ženskih šešira iz 1885. godine, Tortora P.G., Marcketti, S.B.: *A Survey of Historic Costume (6th edition)*, Fairchild Books, ISBN 978-1-62892-167-0, 2015. str. 400

3.2. Egzotično ptičje u modi od 1900. do 1930. godine

Autori Tortora i Eubank opisuju početak 20. stoljeća kao gotovo čarobno razdoblje obilježenom prekretnicom, početak novog doba, ispunjeno proslavama i umjetničkim izlaganjima.¹¹ Tehnologija je napredovala, kupovna moć pojedinaca se povećavala i život za mnoge ljude je bio označen većim standardima materijalnog dobra nego ikada prije. Masovna proizvodnja odjeće započinje 1900.-ih, posebice u Sjedinjenim Američkim Državama. *Haute couture* ili visoka moda je pružila originalan novi stil koji su često kopirale obične kućne krojačice i proizvođači ženske odjeće.¹²

Paunova haljina (*Peacock Dress*) je značajan odjevni predmet koji datira s početka 20. stoljeća. Nosila ju je Lady Mary Curzon na krunidbenom balu delhijskog durbara, 1903. godine. Haljina je izrađena iz dva dijela, od steznika i odvojene suknje. Steznik se sastoji od izvezene mreže i apliciranih zlatnih i srebrnih dragulja, a proizveo ga je francuski dizajner Jean-Philippe Worth, *House of Worth*, u Parizu. Dekolte haljine je istaknut čipkom i ukrašen mnoštvom blistavih kamenčićima.¹³ Suknja je izrađena od nekoliko slojeva tkanine, prekrivena prikazima paunovog perja koje je napravljeno u raznim oblicima od metalnih niti. Središte svakog pera dodatno je ukrašeno krilima kornjaša (oklop krila; *cetonia cyrata*), a ne smaragdnom kako se ponekad predlaže. Ukasni vez na suknji izveli su indijski profesionalni tkalci zlatnim nitima. Suknja teži preko 4,5 kilograma zbog upotrebe metalnih niti. Nakon što su različiti dijelovi suknje bili gotovi, poslani su u *House of Worth*, Pariz, kako bi se spojili zajedno u jednu cjelinu i tvorili haljinu. Haljina se trenutno čuva u Kedleston Hallu u Engleskoj, domovini predaka obitelji Curzon.¹⁴ U vrijeme pojavljivanja, kada je duh kolonizacije na vrhuncu, haljina je pojavljivanjem u medijskom prostoru postala oblik političkog očitovanja. Podsjećajući na tradicionalnu opravu mogulskih vladara, s motivom paunovog pera, hinduističkog simbola, povezanog sa bogom Krišnom i božicom Saraswati. Namjera je možda bila prikazati vizualni osjećaj

¹¹ Tortora P.G., Eubank K.: *A Survey of Historic Costume* (fifth edition), Fairchild Books, ISBN 978-2-56367-806-6, Sjedinjene Američke Države, 2010., str 411

¹² Tortora P.G., Eubank K.: *A Survey of Historic Costume* (fifth edition), Fairchild Books, ISBN 978-2-56367-806-6, Sjedinjene Američke Države, 2010., str 413

¹³ Textile research centre; Peacock Dress, <https://trcleiden.nl/trc-needles/individual-textiles-and-textile-types/secular-ceremonies-and-rituals/lady-curzons-peacock-dress> (pristupljeno 17.10.2022.)

¹⁴ Textile research centre; Peacock Dress, 2017., <https://trcleiden.nl/trc-needles/individual-textiles-and-textile-types/secular-ceremonies-and-rituals/lady-curzons-peacock-dress> (pristupljeno 17.10.2022.)

kontinuiteta, usklađujući britansku vladavinu s indijskim dvorovima iz prošlosti kao iskaz onodobne aktualne dominacije putem kolonija.¹⁵

Slika 4. Fotografija Lady Curzon u paunovoj haljini, 1903. godine, Wikipedia, https://en.wikipedia.org/wiki/Peacock_dress_of_Lady_Curzon#/media/File:Mary_Leiter,_Lady_Curzon,_wearing_a_1903_gown_by_Jean-Philippe_Worth.jpg (pristupljeno 18.11.2022.)

¹⁵ National Trust Collections; The Peacock Dress, <https://www.nationaltrustcollections.org.uk/object/107881> (pristupljeno 15.11.2022.)

Slika 5. Detalji na dekolteu paunove haljine, prikazi perja, *Quello che piaceva Valeria*, Italija, <https://quellochepiaceavaleria.com/en/worths-dress-with-peacock-feathers-worn-by-lady-curzon/> (Posjećeno 10.05.2023.)

Slika 6. Prikaz detalja paunovog perja na haljini, *Quello che piaceva Valeria*, Italija, <https://quellochepiaceavaleria.com/en/worths-dress-with-peacock-feathers-worn-by-lady-curzon/> (Posjećeno 10.05.2023.)

Šeširi oko 1900. godine su većih dimenzija, najčešće i općenito obogaćeni sa cvijećem i perjem; to je bio modni period nojevog perja, u Francuskoj poznat kao *amazonas*.¹⁶ Pažnja je bila posvećena detaljima, ljepoti materijala i ornamenta.¹⁷ Ukrasi su bili raskošni, izrađeni od umjetnog cvijeća, čipke, dekorativnih kopči, perja i ptičjih krila. Na samo jednoj stranici kataloga *Sears, Roebuck* (američki trgovački lanac) iz 1905. godine je prikazano 75 različitih stilova ukrasa od nojevog perja. Pokolj ptica za upotrebu perja u dekorativne svrhe šešira je skoro rezultirao istrebljenjem mnogih ptičjih vrsta. 1906. godine, engleska kraljica Alexandra je pokušala postaviti dobar primjer drugima, time što je odbijala nositi bilokakav šešir koji je bio ukrašen perjem divljih ptica. U drugom desetljeću 20. stoljeća, neke države su zabranile uvoz raznovrsnog perja. Srećom za ptice, moda velikih šešira se smanjila nakon 1914. godine. Večernji ukrasi za kosu su uključivali perje, draguljima ukrašene češljeve, kapice sa biserima zvane *Juliet caps*, po junakinji iz romana „*Romeo i Julija*”.¹⁸

Prema ilustracijama i opisima Johna Peacocka, moguće je usporediti izgled i stil šešira engleskih i francuskih dama. Francuske dame su 1906. godine nosile manje šešire ukrašene samo s jednim perom, a 1909. godine počinju nositi šešire bez oboda ukrašene perjem. Za razliku od Francuskinja, engleske dame 1907. nose velike slamnate šešire s obodom zavrnutim prema gore, ukrašene brošem i perjem. Amerikanke su oko 1916. nosile šešire bez oboda omotane tkaninom, ukrašene perom i brošem.¹⁹ Ptičje perje je bio učestali dio ukrasa na šeširima koje su dame iz bogatijih slojeva i boljeg imovinskog statusa nosile, posebice u zapadnom dijelu Europe. Ptičje perje je raznolikih boja, oblika i veličina, ovisno o vrsti ptice čije je perje bilo primijenjeno. Šeširi sa pernatim dekoracijama su se nosili za posebne prigode kao što su večere, balovi i vrtne zabave. Najčešće se upotrebljavalo egzotično perje nojeva, čaplja, rajskih ptica, paunova, marabua, a uz navedene vrste upotrebljavalo se još i perje običnih ptica poput vrabaca, lastavica, zeba i muharica.²⁰ Oko 1902., za vjenčani poklon mladenkama se darovala

¹⁶ Boucher, F.: 20,000 Years of Fashion (expanded edition), Harry N. Abrams, Inc., and Thames and Hudson Ltd., ISB 0-8109-1693-2, New York, 1987., str. 400

¹⁷ Boucher, F.: 20,000 Years of Fashion (expanded edition), Harry N. Abrams, Inc., and Thames and Hudson Ltd., ISB 0-8109-1693-2, New York, 1987., str. 408

¹⁸ Tortora P.G., Eubank K.: A Survey of Historic Costume (fifth edition), Fairchild Books, ISBN 978-2-56367-806-6, Sjedinjene Američke Države, 2010., str 428

¹⁹ Peacock, J.: Povijest odijevanja na zapadu od antičkog doba do kasnoga dvadesetog stoljeća, Golden Marketing – Tehnička knjiga, ISBN 978-953-212-321-0, Zagreb, 2007., str. 201-203

²⁰ Doughty, R. W.; Feather Fashions and Bird Preservation – A Study in Nature Protection, University of California Press, Los Angeles 1975., str. 14

lepeza od nojevog perja.²¹ Do 1900. godine, oko 5 milijuna ptica godišnje je žrtvovano modi u Sjedinjenim Američkim Državama.²²

Slika 7. Ptičji šešir iz edwardskoga doba, oko 1901. godine, *Pacific Grove Museum of Natural History*, <https://museums victoria.com.au/article/flight-of-fashion-when-feathers-were-worth-twice-their-weight-in-gold/> (posjećeno 09.11.2022.)

Vrijednost egzotičnog ptičjeg perja bila je izrazito visoka u prvom desetljeću 20. stoljeća. Primjerice, 28 grama perja je koštalo 1000\$ i perje je vrijedilo dvostruko više od svoje težine vrijednosti u zlatu.²³ Proizvođači šešira, bili su među onima koji su iskoristili prednosti nove tehnologije, pružajući senzualne dizajne kako bi dodali malo dramatičnosti ženskoj modi. Ptice su se lovile diljem svijeta kako bi se perjem opskrbljivale modna središta, uključujući London i New York. Biolog Frank Champman je uočio više od 40 autohtonih ptičjih vrsta na ženskim šeširima, osim perja, pojedini

²¹ Baclawski, K.: *The Guide to Historic Costume*, B.T. Batsford Ltd, ISBN 0 7134 6060 1, London, 1995, str. 111

²² Doughty, R.W.: *Concern for Fashionable Feathers*, *Forest History Newsletter*, Oxford University Press on behalf of Forest History Society and American Society for Environmental History, 1972., str 6, <https://www.jstor.org/stable/4004150?seq=1> (posjećeno 27.08.2023.)

²³ Webster, H., Steele, G.: *Flight of fashion: when feathers were worth twice their weight in gold*, *Museums Victoria*, <https://museums victoria.com.au/article/flight-of-fashion-when-feathers-were-worth-twice-their-weight-in-gold/> (pristupljeno 09.11.2022.)

šeširi su na sebi imali pričvršćene cijele preparirane ptice ili istrgnuta preparirana krila. Pronađen je šokantan podatak iz 1902. godine kako se više od 1600 paketa čapljinog perja prodalo u samo jednoj londonskoj aukcijskoj kući. Budući da je bilo potrebno oko četiri ptice kako bi se dobilo 28,35 grama perja (jedna unca), za tu prodaju znači da je bilo potrebno ubiti 192.960 čaplji u njihovim gnijezdima i da je dva do tri puta veći broj ptica ili uništenih jaja. S obzirom na tako ogromnu brojku ubijenih čaplji, nije ni čudo što je njihova vrsta dospjela na rub izumiranja. Na drugoj strani svijeta, u Australiji, na meti lovaca su bile i druge ptice poput emua i ptice lire. Ptice lire su drevne, njihovi najraniji poznati fosili stari su 15 milijuna godina, no vrsta je bila blizu izumiranja početkom 1900-ih zbog izlova radi svog kitnjastog perja na repu. James Buckland, 1911. godine napisao je kako je preko 400 ptica lira ubijeno u jednom okrugu u jednoj sezoni kako bi se opskrbilo londonsko tržište perja. Danas su zaštićena vrsta. Novozelandska vrsta ptice zvana *huia* je proglašena izumrlom 1907. godine, također se vjeruje da je korištenje perja velike njorke djelomično pridonijelo njezinom izumiranju.²⁴

Godine 1910., kada je savezna država New York napokon zabranila prodaju ptica koje su bile autohtone za to područje, krojači su naveli 125 imena ptičjih vrsta koje su se i dalje koristile u trgovačke svrhe diljem svijeta. Trgovci su snažno poricali optužbe za okrutnost i uništavanje ptica u trgovini perjem. Tvrdili su da im nije u interesu smanjivati populacije ptica, niti postoji tržište za rijetke i egzotične vrste. Izjavili su kako je perje nabavljeno od obične domaće peradi i ptičjih vrsta koje nisu ugrožene. Ostale "štetočinske" vrste koje su bile štetne ili od malog značaja za poljoprivredu koristile su se u manjim količinama. Na optužbe za "ubojstvo" bijelih čaplji, trgovci perjem imali su dva uobičajena odgovora. Prvo, tvrdili su da većina perja pripada čapljama koje su se mitarile, da je perje pobrano s tla na kraju sezone razmnožavanja. Drugo, tvrdili su da se čaplje uzgajale i držale u zarobljeništvu te se povremeno odstranjivalo perje koje se može prodati. Ovi odgovori su bili mješavina činjenica i fikcije.²⁵ Ornitolozi su tvrdili su da najfinija ukrasna pera potječu od ptica u sezoni parenja. Tijekom dvadeset godina, putnici i zaljubljenici u ptice opisivali su priče o pronađenim uništenim ili napuštenim gnijezdima, od Floride i Latinske Amerike do Pacifičkih otoka. Navodno je odraslim

²⁴ Webster, H., Steele, G.: Flight of fashion: when feathers were worth twice their weight in gold, Museums Victoria, <https://museums victoria.com.au/article/flight-of-fashion-when-feathers-were-worth-twice-their-weight-in-gold/> (pristupljeno 09.11.2022.)

²⁵ Doughty, R.W.: Concern for Fashionable Feathers, Forest History Newsletter, Oxford University Press on behalf of Forest History Society and American Society for Environmental History, 1972., str 7, <https://www.jstor.org/stable/4004150?seq=1> (posjećeno 27.08.2023.)

pticama "skidano" njihovo perje dok su još bile u agoniji smrti, a njihova napuštena tijela bila su okružena bezbrojnim muhamama i obavijena smradom smrti. Jeza izazvana tišinom nekada prepunih kolonija ptica prekidali su samo stišani krici gladnih ptica u gnijezdima.²⁶

U Engleskoj, Kraljevsko društvo za zaštitu ptica (*Royal Society for the Protection of Birds*) objavilo je fotografije ptica čiji su roditelji ubijeni, ptići su ostavljeni da gladuju i umiru, fotografije su bile objavljene na plakatima i u izložima, te 1911. godine započinju prosvjedi protiv nošenja perja. Do 1913. međunarodna tržišta perja počela su se zatvarati jer je moda s perjem postala neprikladna. Šeširi s perjem vratili su se u modu 1930.-ih i 1960.-ih, ali šeširi su izgubili popularnost u narednim desetljećima jer više nisu bili standardni i svakodnevni ženski odjevni predmet.²⁷

Slika 8. Lijevo: šešir fedora stila, oko 1945. godine, dizajnirao ga je Jack McConnell, s prepoznatljivim uzorkom osebujnog bočnog perja jarebice kamenjarke čukar (*Alectoris chukar*). S desne strane je koža čukar jarebice spašena od lovca iz Pennsylvanije i dobila je novu namjenu kao šešir, a dizajnirala ga je Rachel Schlass, 2017. godine. Fotografije Grace Anderson.

²⁶ Doughty, R.W.: Concern for Fashionable Feathers, Forest History Newsletter, Oxford University Press on behalf of Forest History Society and American Society for Environmental History, 1972., str 9, <https://www.jstor.org/stable/4004150?seq=1> (posjećeno 27.08.2023.)

²⁷ Webster, H., Steele, G.: Flight of fashion: when feathers were worth twice their weight in gold, Museums Victoria, <https://museums victoria.com.au/article/flight-of-fashion-when-feathers-were-worth-twice-their-weight-in-gold/> (pristupljeno 09.11.2022.)

3.3. *Inspiracija pticama i perjem u suvremenoj modi*

U ovome poglavlju, prikazati će se kronološkim redoslijedom kreacije i modne fotografije od 1969. do 2023. godine koje jasno prikazuju da je prisutna inspiracija raznovrsnim pticama i njihovim perjem. Uz određene fotografije kreacija, priložena je ptičja vrsta na koju sama kreacija svojim koloritom i izgledom podsjeća ili ako se na kreaciji nalaze detalji poput perja ili krila. Uvrštene su kreacije svjetski poznatih dizajnera koji su od povijesnog značaja - Yves Saint Laurent, Christian Dior, Karl Lagerfeld, John Galliano, Alexander McQueen, ali i dizajnera koji nisu toliko poznati.

Iz priloženih primjera, vidljivo je kako su raznovrsne ptice izvor inspiracije za kreativni dizajn, zahvaljujući velikom izboru šarenih boja na njihovom perju. Inspiracija bojama je vidljiva na odjeći, modnim dodacima ili je istaknuta pomoću šminke. Pojedine vrste ptica grabljivica, prepelica i fazana imaju točkasti ili prugasti uzorak perja, tako da dizajneri su pronašli nadahnuće u uzorcima vidljivim na ptičjem perju. Tekstura perja i pojedini detalji anatomije ptica mogu nadahnuti dizajnere da eksperimentiraju s teksturama i detaljima za stvaranje novih modnih kreacija. Samo perje može izgledati otmjeno i koristiti se kao ukrasni element na odjevnim predmetima. Izgled ptica se može povezati s elegancijom, gracioznošću i ljepotom, stoga dizajneri upotrebljavaju navedene estetske karakteristike ptica kako bi stvorili odjeću koja odiše sofisticiranošću i profinjenošću. Ptičji svijet pruža bogatstvo kreativnih mogućnosti koje dizajneri mogu ukomponirati u jedinstvenu i zadržavajuću odjeću i modne dodatke.

Iako je teško odrediti je li je korišteno umjetno ili pravo perje te vrstu ptice za određene šešire, modne dodatke i kreacije, moguća je i opcija upotrebe perja više različitih vrsta, ovisno o umjetničkoj viziji i dostupnosti materijala.

Slika 9. Lijevo: Yves Saint Laurent, couture mini haljina iz 1969. godine izrađena od perja rajske ptice. Fotografija © The MET Costume Institute. Desno: Rajska ptica (*Paradisaea minor*), https://en.wikipedia.org/wiki/Lesser_bird-of-paradise (posjećeno 06.09.2023.)

Slika 10. Lijevo: Yves Saint Laurent, haute couture jesen/zima 1976./77., fotografija Duanea Michalska za američki *Vogue*, prosinac 1976., Fraser-Cavassoni, N.: *Vogue on Yves Saint Laurent*, Abrams Image, New York, 2015., str 106. Desno: Australski kraljevski papagaj (*Alisterus scapularis*), <http://blogs.thatpetplace.com/thatbirdblog/2011/09/20/the-natural-history-and-captive-care-of-the-australian-king-parrot/> (posjećeno 06.09.2023.)

Slika 11. Lijevo: Naomi Campbell, česti model Saint Laurenta, koju je Patrick Demarchelier fotografirao 1987. godine u *haute couture* - omiljeni noćni izgled modnih dizajnera, Fraser-Cavassoni, N.: *Vogue on Yves Saint Laurent*, Abrams Image, New York, 2015., str 10. Desno: Veliki Mitchellov kakadu (*Lophochroa leadbeateri*), fotograf Joel Sartore, *National Geographic Photo Ark*, <https://www.nationalgeographic.com/animals/birds/facts/parrots> (posjećeno 06.09.2023.)

Slika 12. Lijevo: Yves Saint Laurent, “Pariz s daškom stila”, *Vogue*, 1979., fotograf François Lamy, model Mira Tibblin nosi “rajski” široki vuneni kostim s hlačama *Rive Gauche*, uljepšan točkastom košuljom i lakiranom kutijom od slame. Desno: Veliki sokol (*Falco rusticolus*), fotograf Edwin Butter, *Getty Images*, 2022. Modna kreacija svojim izgledom i paletom boja podsjeća na uzorak perja velikoga sokola, a na šeširu se nalazi tamnocrveno pero.

Slika 13. Desno: Yves Saint Laurent, "Pariz s daškom stila", *Vogue*, 1979., fotograf François Lamy, model Karen Howard nosi pullover, suknju, satenski šal i lakirani slamnati šešir ukrašen perjem u raskošnim bojama *Rive Gauche, laboressita dio et*. Desno: *Purple-throated euphonia* (*Euphonia chlorotica*) mužjak, fotografija Thiago Silva, *Aves de Peru*, <https://avesdeperu.org/fringillidae/eufonia-de-garganta-purpura-euphonia-chlorotica/> (posjećeno 10.08.2023.)

Slika 14. Desno: Yves Saint Laurent, model Talisa Soto, fotograf Bruce Weber, *Vogue* "The New Vamps" 1982. godine. Lijevo: Darwinova ptica muharica (*Pyrocephalus obscurus*), fotografija Sue, 2020., *Back Yard Biology*

Slika 15. Lijevo: Christian Dior, jesen / zima 1992., model: model Angelika Kallio <https://ar.pinterest.com/pin/499266308672432177/> (posjećeno 16.06.2023.) Desno: Snježna sova (*Bubo scandiacus*), fotograf Ed Hughes, *Newport Daily News*, 2019., <https://www.newportri.com/story/news/local/2019/01/21/five-tips-for-respectfully-viewing-snowy-owls-at-sachuest-point/6235955007/> (posjećeno 06.09.2023.)

Slika 16. Lijevo: Karl Lagerfeld - 100 najboljih trenutaka Chanel modne revije: Christy Turlington odjenula je vrhunsku Chanel koktel odjeću na reviji *Haute Couture*, proljeće/ljeto 1992., *Harper's Bazaar*, 19. veljače 2019., Desno: Viktorijin krunasti golub (*Goura cristata*) https://en.wikipedia.org/wiki/Crowned_pigeon (posjećeno 06.09.2023.)

Slika 17. Lijevo: John Galliano, *The House of Dior*, jesen/zima 1997., *Haute Couture*. Desno: Sivi krunasti ždral (*Balearica regulorum*), Indianapolis Zoo, <https://www.indianapoliszoo.com/exhibits/plains/east-african-grey-crowned-crane/> (posjećeno 07.09.2023.)

Slika 18. Lijevo: John Galliano za *The House of Dior*, jesen/zima 1997., *Haute Couture*. Desno: Gvinejski turako (*Tauraco persa*), fotografija M. Lorenz, *Britannica*, <https://www.britannica.com/animal/turaco> (posjećeno 07.09.2023.)

Najpoznatiji suvremeni primjer koji je inspiriran pticama i perjem je svjetski poznata modna kreacija labuđe haljine (eng. *Swan Dress*) koju je nosila islandska pjevačica Björk, a dizajnirao makedonski dizajner Marjan Pejoski, 2001. godine.²⁸ Za labuđu haljinu nije korišten pravi labud ni perje, već materijali poput pamuka, umjetnog perja, tila i poliestera za punjenje određenih dijelova. Labuđa haljina je fantastična u bilo kojem pogledu, u smislu kreativnosti i po uporabi vrsta materijala jer podupire korištenje umjetnog umjesto pravog, tako da ni jedna životinja nije bila ubijena zbog krzna, kože ili perja, što se i dalje koristi u modnoj industriji. Modna industrija i ljudi bi trebali podupirati umjetno krzno, kožu i perje, te biti svjesni kako mnogim životinjskim vrstama prijeti izumiranje. Labuđa haljina djeluje jednostavno jer nema dodatnih detalja i uzoraka, te pomalo bajkovito i neuobičajeno zbog labuđe forme. Kroj podsjeća na baletne haljinice zbog svog oblika i bijele boje, kreacija je asimetrična, ima labuđi vrat i glavu koja se stavi oko vrata modela koji ju nosi.

Slika 19. Lijevo: *Swan Dress*, dizajner Marjan Pejoski, model: islandska pjevačica Björk, fotografija Jeffrey Mayer/WireImage, 2001., objavljeno na stranici *Fashionista*, travanj 2021., <https://fashionista.com/2021/04/bjork-swan-dress> (posjećeno 15.07.2023.) Desno: Björk u labuđoj haljini, *BBC*, Getty Images, <https://www.bbc.com/culture/article/20210420-bjork-swan-dress-a-reviled-oscars-outfit-thats-now-iconic> (posjećeno 04.09.2023.)

²⁸ Thorp, C.: Bjork's swan dress: A reviled Oscars outfit that's now iconic, *BBC*, 2021. <https://www.bbc.com/culture/article/20210420-bjork-swan-dress-a-reviled-oscars-outfit-thats-now-iconic> (posjećeno 04.09.2023.)

Slika 20. Kolaž fotografija modnih kreacija, dizajner Alexander McQueen, *Ready-to-Wear Fashion Show*, *Vogue*, jesen 2006., <https://www.vogue.com/fashion-shows/fall-2006-ready-to-wear/alexander-mcqueen/slideshow/collection#1> (posjećeno 22.05.2023.)

Slika 21. Kolaž fotografija, oglašnja, Alexander McQueen, , *Ready-to-Wear Fashion Show*, *Vogue*, jesen 2006., <https://www.vogue.com/fashion-shows/fall-2006-ready-to-wear/alexander-mcqueen/slideshow/collection#1> (posjećeno 22.05.2023.)

Slika 22. Alexander McQueen, proljeće/ljeto 2008., RTW; Fotografije s modne revije ili prezentacije za Alexander McQueen proljeće 2008., RTW revije u Parizu. Fotografija: François Guillot /AFP <https://pynck.com/2020/09/alexander-mcqueens-most-spectacular-nature-inspired-collections.html> (posjećeno 22.05.2023.). Kreacija i kolorit su inspirirani crveno-modrom arom (*Ara macao*)

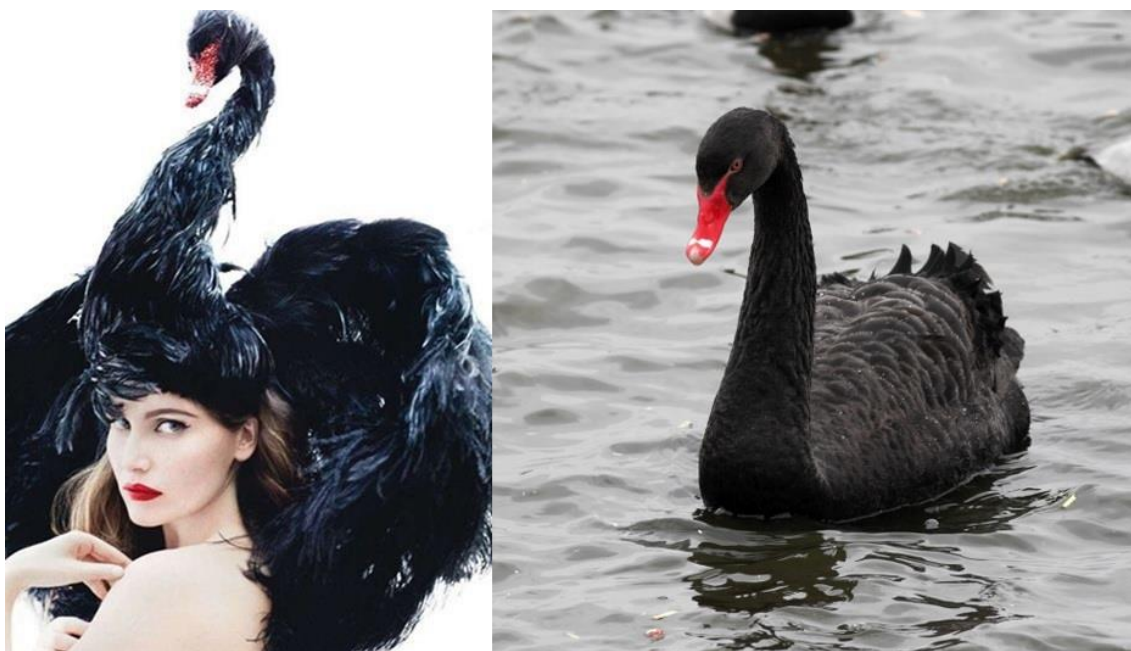
Slika 23. Alexander McQueen, proljeće/ljeto 2008., RTW; Fotografije s modne revije ili prezentacije za Alexander McQueen proljeće 2008., RTW revije u Parizu. Fotografija: François Guillot/AFP

Slika 24. Alexander McQueen, proljeće/ljeto 2008., RTW; Fotografije s modne revije ili prezentacije za Alexander McQueen proljeće 2008., RTW revije u Parizu. Fotografija: François Guillot/AFP

Slika 25. *Black Swan* (crni labud), Model: Gwen Lu, frizura: Menelaos Alevras, šminka: Regina Harris Styling, fotografirao: Jeff Tse, 2011., <http://www.jefftse.com/fashion> (posjećeno 26.05.2023.)

Slika 26. Lijevo: *Vogue Paris*, svibanj 2012., model s naslovnice: Laetitia Casta [IMG Models], fotograf: Mario Testino, modni urednik: Emmanuelle Alt. Desno: Crni labud (*Cygnus atratus*), BTO <https://www.bto.org/understanding-birds/birdfacts/black-swan> (posjećeno 04.09.2023.)

Slika 27. Modna fotografija, model je glumica Helena Bonham Carter, fotograf Peter Lindbergh za "Interview" By Daniel Radcliffe, Magazine, Russia!, 2012.

Slika 28. Lijevo: Dizajner Zuhair Murad, *Spring Couture Collection*, 2012., Desno: ljubičasto-okrunjena šumska nimfa (*Thalurania colombica*), Rasma Raisters, *Pet Life*, 2021., <https://vocal.media/petlife/purple-bird-dreams> (posjećeno 10.08.2023.)

Slika 29. Lijevo: dizajner Josef Albers, *Spring/Summer Collection*, 2013., fotografija: Giovanni Giannoni. Desno: *Silver-breasted broadbill* (*Serilophus lunatus*), fotografija: Elena Golembovska, <https://www.pinterest.es/pin/778770960553523386/> (posjećeno 20.08.2023.)

Slika 30. Lijevo: Carlos Miele, *Ready to wear*, jesen 2012., model Ming Xi, fotografija Yannis Vlamos, *Vogue*. Desno: *Stellerova šojka* (*Cyanocitta stelleri*), fotograf Jim Zurowski, <https://www.pinterest.com/pin/534802524496707752/> (posjećeno 15.08.2023.)

Slika 31. Desno: "Noir et Blanc": *Black Swan*, *Vogue Korea*, siječanj 2013. Lijevo: Obični gavran (*Corvus corax*), *Britannica*, fotografija Clive Watkins <https://www.britannica.com/animal/raven> (posjećeno 07.08.2023.)

Slika 32. Lijevo: Dizajn Meadham Kirchhoff, proljeće 2013., *Ready to wear*, Model: Renee Germaine van Seggern, fotografija Alessandro Garofalo. Desno: *Blue-banded pitta* (*Erythropitta arquata*), *PEFC*, 2021., <https://pefc.org/news/let-us-join-hands-and-together-care-for-our-mother-nature> (posjećeno 12.08.2023.)

Slika 33. Lijevo: Pernati dizajn Marca Jacobsa iz njegove kolekcije proljeće/ljeto 2019., *New York Fashion Week*. fotografija Andrew Kelly/Reuters. Desno: Američki plamenac (*Phoenicopterus ruber*), *Palo Alto Junior Museum & Zoo*, <https://www.paloaltozoo.org/Exhibits/Zoo-Animals/American-Flamingo> (posjećeno 05.09.2023.)

Slika 34. Lijevo: Modna kreacija, dizajner Christian Cowan, *New York Fashion Week*, jesen 2019., fotografija Ron Adar / Getty Images. Desno: *Regent bowerbird* (*Sericulus chrysocephalus*), <https://www.pinterest.com/pin/628533691722753859/> (posjećeno 15.08.2023.)

Slika 35. Dizajner Ludovic de Saint Sernin, modna kuća Ann Demeulemeester, kolekcija jesen / zima 2023., *Design Scene*, <https://www.designscene.net/2023/03/ann-demeulemeester-aw23.html> (posjećeno 10.06.2023.)

Ludovic de Saint objasnio je kako je njegova debitantska kolekcija u modnoj kući *Ann Demeulemeester* bila istraživanje autorstva i autobiografije, književne analogije koju je mladi dizajner proširio na izgled kolekcije. Za svoje kreacije izjavio je „*kako je svaka od njih iskrena rečenica, idealno napisana perom, detaljem kojeg je Ann voljela.*” Pero se pojavilo u početnom izgledu kolekcije, izrađeno je od kože i korišteno je kao crni uski grudnjak koji je prelazio preko grudi modela.²⁹

²⁹ Moss, J.: Paris Fashion Week A/W 2023: Chanel to Miu Miu, *Wallpaper*, 2023., <https://www.wallpaper.com/fashion-beauty/paris-fashion-week-aw-2023-highlights> (posjećeno 10.06.2023.)

3.4. *Upotreba ptica i perja u umjetničkoj fotografiji*

Ptice i njihovo perje nisu korišteni samo u modnom oblikovanju, već i u umjetničkom. U ovome poglavlju predstaviti će se nekoliko umjetnika i njihovih radova koju su napravljeni od ptičjeg perja.

Umjetnica Monique Habraken svoj rad započinje lešinom patke koju su ubili lovci zaduženi za kontroliranje populacije. Umjetnica preuzima pačje perje i oblikuje pernatu tapiseriju intenzivnih boja i zanimljive forme. Njezina umjetnička djela su dirljiv podsjetnik da se ljepota nikada ne može izgubiti, već samo ponovno roditi.³⁰

Slika 36. Tapiserija, rad Monique Habraken, napravljeno od pačjeg perja, fotografija Rued Peijnenburg, Edelkoort, L.: *Birds, Trend tablet*, <https://www.trendtablet.com/419-birds-2/> (posjećeno 11.06.2023.)

³⁰ Edelkoort, L.: *Birds, Trend tablet*, <https://www.trendtablet.com/419-birds-2/> (posjećeno 11.06.2023.)

Slika 37. Pačje perje, Monique Habraken, fotografija Rued Peijnenburg, Edelkoort, L.: *Birds, Trend tablet*, <https://www.trendtablet.com/419-birds-2/> (posjećeno 11.06.2023.)

Slika 38. Umjetnička instalacija *Slick* napravljena od perja vrana i svraka, Kate MccGwire, fotografija Tessa Angus, London, Ujedinjeno Kraljevstvo, 2010., <https://katemccgwire.com/installations#/slick-2010> (posjećeno 22.06.2023.)

Časopis *Bloom*, izdanje broj 19, zima 2011. godine je objavio temu o paraleli između izgleda ljudi i lijepih kokoši. Jean-Paul Gaultier je predstavio *Kokorico*, svoju novu mušku toaletnu vodu za koju je izjavio da će se od mirisa „*definitely make feathers fly*” (definitivno dizati perje).³¹

Slika 39. Lijevo : fotografija Erica Sanderera iz knjige "*Attitudes*", desno: Poljski kokot, fotografija Thomas Straub, Edelkoort, L.: *Birds*, *Trend tablet*, <https://www.trendtablet.com/419-birds-2/> (posjećeno 11.06.2023.)

³¹ Edelkoort, L.: *Birds*, *Trend tablet*, <https://www.trendtablet.com/419-birds-2/> (posjećeno 11.06.2023.)

Slika 40. *Alectoris* (jarebica), *Asio otus* (mala ušara) i *Bubulcus ibis* (čaplja govedarica), 2013., *Ciconia* (roda), 2014., umjetnik Yuval Atzili, <https://yuvalatzili.com/Death-of-A-Nightingale> (posjećeno 03.06.2023.)

Umjetnik Yuval Atzili ne ubija ptice, već nastoji stvoriti ljepotu od smrti, odnosno uginulih ptica. Predstavlja tijela raznovrsnih uginulih ptica koja se nalaze u naručju mladića. Nastoji „stvoriti nekakvu erotiku života i smrti, spojiti užasno i lijepo uz pomoć muškarca i ptice, živoga i mrtvoga.”³²

³² Edelkoort, L.: *Birds*, *Trend tablet*, <https://www.trendtablet.com/419-birds-2/> (posjećeno 11.06.2023.)

Slika 41. *Columba livia* (golub pećinar) i *Psittacula krameri* (mala aleksandra) 2014., *Upupa* (pupavac), 2013., *Phoenicopteriformes* (plamenac), 2014., ., umjetnik Yuval Atzili, , fotografije i tekst su objavljeni u časopisu "The Hottest Place In Hell", 7. svibanja, 2015., Edelkoort, L.: *Birds*, Trend tablet, <https://www.trendtablet.com/419-birds-2/> (posjećeno 11.06.2023.)

Slika 42. Pernato ogavlje, Selina Elkuch, šalovi i ogrtači: *Taiana Design*, model: Michelle Muse kozmetika: Cheyenne Timperio, frizura: Takeo Suzuki, fotograf: Jeff P. Elstone II, *Style Zeitgeist*, 2013.

4. ETIČKO PITANJE I AKTIVNOSTI PROTIV PRIMJENE PERJA U MODI KROZ POVIJEST

Na početku 16. stoljeća razvija ornitologija, grana zoologije koja se bavi znanstvenim proučavanjem ptica. Bilježi se njihov izgled, proučavaju se njihove navike i način života što dovodi do osvještavanja o njihovoj zaštiti.

Članak iz britanskog međunarodnog časopisa *Animals* iz 1972. godine napominje čitateljima kako "*kaputi od leopardove kože bolje pristaju leopardima*". Divlje životinje su suočene s prijetnjom od izumiranja i osvještavanje problematike "*pretjeranog iskorištavanja određenih životinjskih proizvoda u modnim trgovinama*", glavni je uzrok smanjenja populacija životinja. Čitatelje je zamoljeno da obećaju kako neće kupiti, koristiti ili promovirati korištenje kože, krzna, perja ili bilo koji drugi dio divlje životinje kao odjevni ili ukrasni predmet. Slična problematika dogodila se prije 90 godina kada je tjednik američkih sportaša *Forest and Stream* predložio osnivanje udruge za zaštitu divljih ptica zvano *Audubon*. Članstvo je trebalo biti besplatno za sve entuzijaste koji žele spriječiti: ubijanje svih divljih ptica koje se ne koriste za prehranu, uništavanje gnijezda ili jaja bilo koje divlje ptice i nošenja perja kao ukrasa na odjeći.

Udruhu *Audubon* je osnovao George Bird Grinnell, putnik, prirodoslovac i stručnjak za američko-indijanski jezik. George Bird Grinnell je bio uspješan u osvješčivanju žena i djece kada je u pitanju zaštita ptica, a mnogi su složili da nikada više neće nositi perje divljih ptica osim nojeva. Lokalna i državna udruga *Audubon*, 1890.-ih, započelo je pokret protiv mode u kojoj se upotrebljava ptičje perje. Pokret se održao u Europi i Americi sve do Prvoga svjetskog rata. Udruga *Audubon* surađivala je sa Društvom za zaštitu ptica (*Society for the Protection of Birds*), engleskom organizacijom osnovanom 1889. godine koja je posvećena informiranju dama o gubitku rajskih ptica, čaplji, galebova, čigri, te mnoštvom drugih lijepih ptica koje su bile dostupne na modnim tržnicama Londona, Pariza i New Yorka.³³

Od 16. stoljeća, poznato je da je 130 vrsta ptica izumrlo, a još oko 20 vrsta se smatra izumrlima, iako nije potvrđeno. Između 1500. i 1900. godine, većina izumiranja uključivala je vrste koje su živjele na udaljenim otocima, a uzrok izumiranja je uvođenje stranih sisavaca poput mačaka i štakora, ali i ljudske aktivnosti i mode. Od

³³ Doughty, R.W.: Concern for Fashionable Feathers, *Forest History Newsletter*, Oxford University Press on behalf of Forest History Society and American Society for Environmental History, 1972., str 4, <https://www.jstor.org/stable/4004150?seq=1> (posjećeno 27.08.2023.)

1900. godine, stopa izumiranja na otocima se smanjila, gotovo sigurno zato što najranjivije vrste su već nestale. Nasuprot tome, izumiranje stopa na kontinentima je porasla kao rezultat svjetskih promjena u prirodnim staništima.³⁴

Za razliku od materijala od životinjske kože i krzna, ptičje perje ne zahtijeva nužno ubijanje životinja, ali zbog te činjenice prikupljanje perja ne čini humanijom. Satiričari su napadali upotrebu ptica u modi, a pisci 20. stoljeća poput Cecila Willett Conningtona ovu su opsjednutost smatrali oblikom sadizma i sugerirali da je potreba za nošenjem pernate mode bio seksualne prirode. Ali do tada je potražnja za perjem nestala, gotovo preko noći, s početkom Prvog svjetskog rata 1914. godine. Uvoz ukrasnog perja iz Francuske (centra za preradu perja) u Veliku Britaniju je s rekordnih 2,2 milijuna funti 1913. godine pao na manje od 200,000 funti do 1920. godine. Iako se nagla promjena pripisivala Prvom svjetskom ratu, postojao je sve veći pokret zabrinut zbog pretjerane upotrebe perja. Viktorijansko doba također je pridonijelo sve veće zanimanje za svijet prirode: do 1880-ih, bilo je nekoliko stotina prirodoslovnih društava i skupljanje uzoraka postalo je popularno. Ali kako su ljudi masovno skupljali, shvatili su da uništavaju upravo ona staništa koja su željeli proučavati. Zabrinutost za očuvanje i dobrobit životinja postala je vrlo javna tema, a pretjerana upotreba perja za modu brzo se našla na udaru kritika.³⁵

Prvi napor prema etičkom postupanju s pticama došao je iz Engleske 1867. godine s udrugom *East Riding* za zaštitu morskih ptica, koja je protestirala protiv godišnjeg događaja lova na morske ptice kod Flamborough Heada. Uslijedila su četiri akta britanskog parlamenta od 1869. do 1880. za očuvanje ptica koje se nalaze lokalno u Britaniji, ali to nije zaustavilo uvoz egzotičnih ptica. U Americi je 1900. godine donesen Laceyjev zakon koji zabranjuje trgovinu divljim životinjama koje su ilegalno prodane. Zakon o pticama selicama, koji se konkretnije bavio trgovinom perja i zabranjivao ubijanje i prodaju ptica selica, donesen je 1918. godine, ali u tom je trenutku uporaba perja već bila na izmaku (Pod predsjednikom Trumpom, zakon je

³⁴ Frances, P., Burnie, D.: Bird the definitive visual guide, Audubon, Dorling Kindersley, ISBN 978 1 4053 0633 1, Great Britain, 2007., str 67

³⁵ Honig, M.: Is the use of feathers in fashion any more ethical than fur, Fashionista, Breaking Media Inc, SAD, 2018., <https://fashionista.com/2018/05/fashion-feathers-trend-ethical-issues> (posjećeno 05.06.2023.)

izmijenjen u prosincu 2018. kako bi se omogućilo da tvrtke koje slučajno ubijaju ptice selice kao rezultat poslovanja budu izuzete od kaznenog progona).³⁶

Perje, za razliku od drugih modnih materijala poput kože i krzna dobivenih od mnogobrojnih životinjskih vrsta, ne zahtijeva nužno ubijanje kako bi se dobio materijal. Većina ptica odbacuje i timari perje kako bi napravile mjesta za nova perja, što pruža jedinstvenu prazninu za etički nastrojene pojedince. Jedan farmer koji se prilagođava ovom etičkom pristupu je Rene Creasy, vlasnik *Cruelty Free Feathers*, farme sa sjedištem u Virginiji koja striktno prodaje otpalo perje ptica. Ima otprilike 25 ptica, koje proizvedu oko 2 funte (907 grama) perja godišnje. Da bismo razumjeli koliko perja to daje, jedna unca (28 grama) je jednaka 700-800 pera, sa 16 unci u funti. To nije najučinkovitiji sustav, ali prema Creasy, mogao bi funkcionirati na masovnoj razini kada bi bilo više farmi koje su voljne prihvatiti takvu metodu. Izjava Rene Creasy: „Ovdje jednostavno nema dovoljno uzgajivača perja bez okrutnosti da opskrbito cijelu industriju.” Ova činjenica uglavnom je posljedica potražnje. Skupljanje otpalog perja nije rješenje ili zamjena za nojevo perje koje je najčešće korišteno perje u modi. Za razliku od drugih ptica, nojevi, koje modna industrija cijeni zbog svog bujnog, raskošnog perja i svestranosti u kojoj se mogu obojiti u bilo koju boju, njihovo perje ne otpada. Nojevo perje dobiva se na jedan od dva načina: čupa se dok je ptica živa ili nakon što je ptica ubijena zbog kože za izradu egzotičnih torbi i cipela, ali i ili mesa, jer noj je popularna hrana u Africi.³⁷

Grupe za prava životinja nekada su smatrale uzgoj nojeva najetičnijim oblikom prikupljanja perja. Godine 1888., časopis *The Selbourne Magazine For Lovers and Students of Living Nature*, koji je izdala grupa za prava životinja Selbourne, objavio je članak u kojem se navodi kako se nojevo perje uklanja bez mučenja ptica. Industrija uzgoja nojeva, paradoksalno, spasila je nojeve od lova do istrebljenja. Njihovo je perje bilo toliko popularno da su nojevi postajali ugrožena vrsta, ali njihovim domaćim uzgojem, perje se moglo prikupljati na kontrolirani način. Čak ni takvi naponi ne čine dovoljno za organizacije za prava životinja. "Nema humanog ili etičkog načina da se ubije netko tko ne želi umrijeti, da se ubije nekoga zbog mode.

³⁶ Honig, M.: Is the use of feathers in fashion any more ethical than fur, Fashionista, Breaking Media Inc, SAD, 2018., <https://fashionista.com/2018/05/fashion-feathers-trend-ethical-issues> (posjećeno 05.06.2023.)

³⁷ Honig, M.: Is the use of feathers in fashion any more ethical than fur, Fashionista, Breaking Media Inc, SAD, 2018., <https://fashionista.com/2018/05/fashion-feathers-trend-ethical-issues> (posjećeno 05.06.2023.)

Jednostavno nema isprike za nošenje komadića životinje kada imamo toliko mnogo boljih opcija na raspolaganju." objašnjava Ashley Byrne, pomoćnica direktora kampanja PETA-e (*People for the Ethical Treatment of Animals*).³⁸

Prije više od 40 godina, *World Conservation Union* ili *IUCN (International Union for the Conservation of Nature and Natural Resources)* objavili su „Crveni popis” ugroženih vrsta. Ugroženim ptičjim vrstama dodjeljuju se kategorije koje pokazuju kolika im opasnost prijeti. Kategorije su:

1. Izumrla – definicija za vrstu koja više ne postoji. Broj ptica u ovoj kategoriji je oko 150, od 16. stoljeća
2. Izumrla u divljini - definicija vrste koje su izumrle u divlji, ali koji još uvijek postoje u zatočeništvu. Broj ptica u ovoj kategoriji: 4
3. Kritično ugrožena - definicija vrste koje se suočavaju s iznimno visokom opasnošću od izumiranja u divljini. Broj ptica u ovoj kategoriji: 181
4. Ugrožena - definicija vrste koja je suočena s vrlo visokim rizikom izumiranja u divljini. Broj ptica u ovoj kategoriji: 351
5. Ranjiva – definicija vrste koja je suočena s visokim rizikom od izumiranja u divljini. Broj ptica u ovoj kategoriji: 674
6. Skoro ugrožena - definicija vrste koja je blizu kvalifikacije koje su ranije navele ili će se vjerojatno kvalificirati u bliskoj budućnosti. Broj ptica u ovoj kategoriji: 795³⁹

³⁸ Honig, M.: Is the use of feathers in fashion any more ethical than fur, Fashionista, Breaking Media Inc, SAD, 2018., <https://fashionista.com/2018/05/fashion-feathers-trend-ethical-issues> (posjećeno 05.06.2023.)

³⁹ Frances, P., Burnie, D.: Bird the definitive visual guide, Audubon, Dorling Kindersley, ISBN 978 1 4053 0633 1, Great Britain, 2007., str 67

5. FUNKCIJA I STRUKTURA PTIČJEG PERJA

Perje je najprilagodljivije vlakno u životinjskome svijetu, čak i u najhladnijim staništima pruža pticama suhoću i toplinu, a što je još značajnije, pomaže pticama pri letu. Pojedinačna ptica može imati do 25,000 pera, ali da bi ostale sposobne za let, većina vrsta zamijeni većinu svog perja barem jednom godišnje. Najvažniji dio pera je šuplja osovina koja je urasla u kožu. Baza osovine je gola, tvori oblik pera, ali kod većine perja, ostatak osovine ima dva reda paralelno raspoređenih vlakana, raspoređenih s obje strane. Kod paperja, osovina je često kratka, a vlakna su labava i pahuljasta, stvarajući sloj izolacije uz ptičju kožu. Većina perja je raspoređena poput krovnih crijepova što čini tijelo ptica aerodinamičnim.⁴⁰

Ptičje perje ključno je za očuvanje tjelesne topline, osobito kod malih vrsta koje se suočavaju sa hladnim zimama. Perje pomaže pticama da budu i ostanu suhe, jer određeno perje je prirodno vodootporno, ali mnoge ptice koje su svojim načinom života usko vezane uz vodu i močvarna područja, svoje perje mogu učiniti potpuno hidrofobnim premazujući ih uljem iz njihovih žlijezda. Perje također može služiti kao kamuflaža ili kao vizualni signali koji pomažu pronaći partnera. Mitarenje omogućuje istoj ptici da izgleda drugačije u različito doba godine. Kod mnogih vrsta ptica, mužjaci imaju ljepše i šarenije perje koje koriste u ritualima udvaranja.⁴¹

Perje je keratinsko vlakno, a keratin je protein koji se nalazi i u ljudskoj kosi i životinjskoj dlaci.⁴² Bjelančevine ili proteini su prirodne polimerne tvari čije su makromolekule sastavljene od aminokiselinskih ostataka međusobno povezanih peptidnim (-OCNH-) vezama. To je razlog da se za ove tvari koristi i naziv polipeptidi. Naziv protein potječe od grčke riječi *protos* – prvi, najvažniji, jer su bjelančevine nositelji života, odnosno funkcija u živoj stanici.⁴³

⁴⁰ Frances, P., Burnie, D.: Bird the definitive visual guide, Audubon, Dorling Kindersley, ISBN 978 1 4053 0633 1, Great Britain, 2007., str 28

⁴¹ Frances, P., Burnie, D.: Bird the definitive visual guide, Audubon, Dorling Kindersley, ISBN 978 1 4053 0633 1, Great Britain, 2007., str 29

⁴² Frances, P., Burnie, D.: Bird the definitive visual guide, Audubon, Dorling Kindersley, ISBN 978 1 4053 0633 1, Great Britain, 2007., str 28

⁴³ Čunko, R., Andrassy, M.: Vlakna, Zrinski d.d., Zagreb, 2005., str 135

6. ALTERNATIVNA RJEŠENJA U SUVREMENOJ MODI

Nojevo perje je bilo popularan izbor u modnoj industriji od 16. stoljeća nadalje, zahvaljujući njegovoj mekoći, pahuljastosti i jedinstvenom izgledu. Nažalost, tradicionalno prikupljanje nojevog perja uključuje ubijanje milijune ptica svake godine, što čini takvu praksu neodrživom i etički neprihvatljivom. Dodatno, čak i kada se perje nabavlja s farmi gdje ptice nisu ubijene, i dalje se smatra neveganskim proizvodom jer potječe od životinja. “*Ethical Plumies*” (Etičko perje) tvrtke *Blue District*, riješilo je taj problem oponašajući izgled tradicionalnog nojevog perja bez ozljeđivanja ili ubijanja nojeva. Korištenjem posebne metode šivanja finih niti i ekološki prihvatljivih boja, *Blue District* je stvorio proizvod koji je istovremeno moderan i etičan. *Blue District* se nalazi u Los Angelesu, Kaliforniji, tvrtka nastoji promovirati održivu i suosjećajnu modu, gdje stil i etika mogu koegzistirati. Cijela tvrtka *Blue District* ima *PETA*-certifikat i certifikat *FAKER* veganskih proizvoda. To znači da su svi njihovi proizvodi 100% veganski i etički proizvedeni te uvijek traže načine za poboljšanje svojih praksi i materijala. Organizacija *F.A.K.E. Movement* temeljito istražuje svaku marku kako bi osigurala da se usklađuju s navedenim uvjetima.⁴⁴ U 2023. godini, moda i dalje primjenjuje ptičje perje, može se pronaći haljina s pernatim ukrasom u Miu Miu po cijeni od 3,700 dolara ili par pernatih hlača za 13,500 dolara u Gucci-ju. Međutim, to nije ništa novo, jer prije deset godina, bilo je popularno nositi pernate naušnice (i ako se ponovno vrati trend iz 2010. godine, bit će ponovno modni dodatak). U modi, perje simbolizira maksimalizam, pretjeranost i luksuz, a u 19. stoljeću pernati šeširi bili su veoma poželjni i dragocjeni.⁴⁵

Što se tiče perja drugih ptica poput gusaka i pataka, njihovo perje se koristi za izradu pernate izolacije koja se često upotrebljava u jaknama u modnoj industriji, ali i u posteljinama. Nažalost, često se prakticira čupanje perja dok su ptice još žive, a većina tih ptica na kraju završi zaklano zbog mesa. Ovakva praksa je izazvala zabrinutost i kritiku zbog svoje etičke problematike, što je dovelo do povećane svjesnosti o potrebi za promjenom u načinu na koji se ptičje perje dobiva.⁴⁶

⁴⁴ Van Tilborgh, A.: Sustainable Fashion Brand Blue District Unveils World’s First Vegan Ostrich Feathers, VegOut 2023., <https://vegoutmag.com/fashion-and-beauty/blue-district-vegan-ostrich-feathers/> (posjećeno 30.08.2023.)

⁴⁵ Pointing, C.: Wearing Feathers Is As Cruel As Fur. Why Hasn’t the Fashion Industry Banned Them Yet?, Ethos, 2023., <https://the-ethos.co/are-feathers-in-fashion-ethical/> (posjećeno 01.09.2023.)

⁴⁶ Pointing, C.: Wearing Feathers Is As Cruel As Fur. Why Hasn’t the Fashion Industry Banned Them Yet?, Ethos, 2023., <https://the-ethos.co/are-feathers-in-fashion-ethical/> (posjećeno 01.09.2023.)

Točno je da postoje prirodni načini prikupljanja perja, kao što je prikupljanje perja koje divlje patke prirodno otpuštaju. Na primjer, na Islandskim jezerima divlje patke svoje lagano i pahuljasto perje prirodno otpuštaju, a zatim ga sakupljaju lokalni sakupljači. Međutim, čak i takvi prirodni procesi mogu izazvati određene ekološke utjecaje i kritike, budući da svako ljudsko miješanje obično utječe na divlji svijet i osjetljive ekosustave. Očuvanje prirode i ekosustava zahtijeva pažljivu ravnotežu između ljudskih aktivnosti i očuvanja divljih životinja. Stoga je važno istražiti i promicati održive metode prikupljanja i upotrebe perja kako bismo minimizirali negativan utjecaj na prirodne resurse i okoliš.⁴⁷

Razmatranje alternative i odabir materijala koji ne uključuju upotrebu perja može biti održivija i etički prihvatljivija opcija. Modna industrija može istraživati inovativne materijale koji oponašaju izgled i funkcionalnost perja, ali bez potrebe za izravnom upotrebom ptičjih pera. Također, podržavanje brendova i dizajnera koji se zalažu za održive prakse i etički odgovorne materijale može doprinijeti pozitivnim promjenama u industriji mode. Za razliku od umjetnog krzna, koje je svuda prisutno, lažna pera nisu tako česta. Većina perja koje je dostupno na modnom tržištu su prava.⁴⁸

U modnoj industriji je odbačeno korištenje prave životinjske kože ili krzna zbog okrutnosti nad životinjama. Idealno rješenje koje svojim izgledom imitira pravu životinjsku kožu ili krzno su sintetički materijali poput poliesterih, modakrilnih i akrilnih vlakana. Umjetno krzno je poznato još pod engleskim nazivom *faux fur*. Na isti način kako se dobiva umjetno krzno ili koža, može se napraviti i umjetno perje, *faux feathers*. Umjetno ili lažno perje, napravljeno od sintetičkih materijala je etički prihvatljivo jer ne zahtjeva korištenje ili ubijanje ptica. Lažna perja su trajnija od pravog perja jer su manje podložna oštećenjima od vlage, sunca ili štetnika poput moljaca. To ih čini prikladnim za različite primjene gdje je dugotrajnost samoga proizvoda važna. Umjetno perje se može proizvesti u širokom spektru boja što omogućuje bezbrojne mogućnosti dizajna. Odabirom umjetnog perja umjesto pravog ptičjeg perja, pojedinci i industrije mogu doprinijeti očuvanju i zaštiti ptica.

⁴⁷ Pointing, C.: Wearing Feathers Is As Cruel As Fur. Why Hasn't the Fashion Industry Banned Them Yet?, Ethos, 2023., <https://the-ethos.co/are-feathers-in-fashion-ethical/> (posjećeno 01.09.2023.)

⁴⁸ Pointing, C.: Wearing Feathers Is As Cruel As Fur. Why Hasn't the Fashion Industry Banned Them Yet?, Ethos, 2023., <https://the-ethos.co/are-feathers-in-fashion-ethical/> (posjećeno 01.09.2023.)

7. ZAKLJUČAK

Zahvaljujući knjigama koje su istražene za ovaj diplomski rad, možemo primijetiti kako se ptičje perje koristilo u različitim povijesnim razdobljima i kako je još u današnje doba aktualno. Tokom povijesti, preciznije od 16. do 21. stoljeća, ljudi i modna industrija su bili opčinjeni upotrebom mnogobrojnih ptičjih vrsta i egzotičnog perja na različitim odjevnim i uporabnim predmetima.

Glavni pokretač nove mode u kojoj se koriste ptice i perje bilo je istraživanje i otkriće novih zemalja. S obzirom na povezanost s novim teritorijima i osvajanjem, vladajuće elite nosile su perje kako bi izrazile svoju moć i doseg. U usporedbi s mnogim drugim životinjskim vrstama s kojima su se rani europski kolonisti susretali, egzotične ptice mogle su se relativno lako uhvatiti, transportirati i zadržati.⁴⁹ Egzotično perje i u cijelosti preparirane ptice su postali učestali dio ukrasa na šeširima koje su dame iz bogatijih slojeva i boljeg imovinskog statusa nosile, posebice u zapadnom dijelu Europe.

Ptičje perje je raznolikih boja, oblika i veličina, ovisno o vrsti ptice čije je perje bilo primijenjeno. Najčešće se upotrebljavalo egzotično perje nojeva, čaplja, rajskih ptica, paunova, marabua, a uz navedene vrste upotrebljavalo se još i perje običnih ptica poput vrabaca, lastavica i zeba.⁵⁰ Manje ptičje vrste su se preparirale i stavljale kao ukras na damskim šeširima. Pokolj ptica za upotrebu perja u dekorativne svrhe šešira je skoro rezultirao istrebljenjem mnogih ptičjih vrsta.⁵¹ Do 1900. godine, oko 5 milijuna ptica godišnje je žrtvovano modi u Sjedinjenim Američkim Državama.⁵² Vrijednost egzotičnog ptičjeg perja bila je izrazito visoka oko 1910. godine, primjerice, 28 grama perja je koštalo 1000\$ i perje je vrijedilo dvostruko više od svoje težine vrijednosti u zlatu.⁵³

⁴⁹ Doughty, R.W.: Concern for Fashionable Feathers, Forest History Newsletter, Oxford University Press on behalf of Forest History Society and American Society for Environmental History, 1972., str 4, <https://www.jstor.org/stable/4004150?seq=1> (posjećeno 27.08.2023.)

⁵⁰ Doughty, R. W.; Feather Fashions and Bird Preservation – A Study in Nature Protection, University of California Press, Los Angeles 1975., str. 14

⁵¹ Tortora P.G., Eubank K.: A Survey of Historic Costume (fifth edition), Fairchild Books, ISBN 978-2-56367-806-6, Sjedinjene Američke Države, 2010., str 428

⁵² Doughty, R.W.: Concern for Fashionable Feathers, Forest History Newsletter, Oxford University Press on behalf of Forest History Society and American Society for Environmental History, 1972., str 6, <https://www.jstor.org/stable/4004150?seq=1> (posjećeno 27.08.2023.)

⁵³ Webster, H., Steele, G.: Flight of fashion: when feathers were worth twice their weight in gold, Museums Victoria, <https://museums victoria.com.au/article/flight-of-fashion-when-feathers-were-worth-twice-their-weight-in-gold/> (pristupljeno 09.11.2022.)

Pomoću navedenih informacija, može se ustanoviti kako upotreba perja u modi je kroz stoljeća evoluirala i primjenjivala se za različite potrebe, od tradicije, pa sve do modnog detalja, čiji vrhunac postiže krajem 19. stoljeća. Prisutnost perja na odjevnim predmetima je usko povezana uz viši društveni stalež kojeg su činile bogatije građanke, plemkinje i vladarice.

Iako je u početku upotreba životinjskog krzna i kože u odijevanju bilo namijenjeno za funkcionalnu odjeću kako bi se ljudsko tijelo zaštitilo od vremenskih nepogoda, kasnije dobiva estetsku vrijednost i postaje modni dodatak koji simbolizira moć i prikazuje imovinski status i bogatstvo, a isto se odnosi i na perje. Žalosno je što su tolike ptice i druge životinje bile žrtvovane za modu tokom povijesti, kako bi postali vidljivi simbol uporabne moći nečijeg imovinskog statusa. Bez obzira na ljepotu detalja i šarenila egzotičnog ptičjeg perja, upotreba bi trebala izazivati suosjećanje i ljutnju, a ne divljenje. Pravo ptičje perje i krzno životinja se i dalje koristi u 21. stoljeću, još uvijek je prisutno u modnoj industriji, u bogatijim društvenim slojevima, na modnim revijama i crvenim tepisima. Iako su žene bile glasno osuđivane zbog svoje uloge u primjeni perja na odjevnim predmetima, one su također imale ključnu ulogu u podizanju svijesti o tom problemu, a tako bi trebalo biti i danas. Modna industrija može zamijeniti pravo ptičje perje proizvodnjom umjetnog perja od sintetičkih materijala, odnosno poliesterih, modakrilnih i akrilnih vlakana.

Tradicionalno prikupljanje ptičjeg perja uključuje ozljeđivanje i ubijanje milijune ptica svake godine, što čini takvu praksu neodrživom i etički neprihvatljivom.⁵⁴ Često se prakticira čupanje perja dok su ptice žive, a većina tih ptica na kraju završi zaklano zbog mesa.⁵⁵

Većina perja koje se koristi u modi potječe od ptica koje su uzgojene u zatočeništvu, a ponekad uvjeti u kojima se te ptice drže mogu biti nehumani. Modna industrija može proizvesti inovativne materijale koji oponašaju izgled i funkcionalnost perja. Odabirom umjetnog perja umjesto pravog ptičjeg perja, pojedinci i industrije mogu doprinijeti očuvanju i zaštiti ptica. Mnogobrojne vrste ptica su ugrožene, suočavaju se sa opasnošću od izumiranja u divljini ili postoji mogućnost da će se vjerojatno kvalificirati u ugroženu skupinu u bliskoj budućnosti,

⁵⁴ Van Tilborgh, A.: Sustainable Fashion Brand Blue District Unveils World's First Vegan Ostrich Feathers, VegOut 2023., <https://vegoutmag.com/fashion-and-beauty/blue-district-vegan-ostrich-feathers/> (posjećeno 30.08.2023.)

⁵⁵ Pointing, C.: Wearing Feathers Is As Cruel As Fur. Why Hasn't the Fashion Industry Banned Them Yet?, Ethos, 2023., <https://the-ethos.co/are-feathers-in-fashion-ethical/> (posjećeno 01.09.2023.)

a sakupljanje perja tih vrsta može pridonijeti riziku daljnjeg pada njihove populacije. Korištenje pravog ptičjeg perja u modnoj industriji je kontroverzna praksa zbog etičkih razloga, stoga su pojedini dizajneri odlučili koristiti sintetičko ili umjetno perje kao etičniju alternativu.

Različite ptičje vrste su izvor kreativnih ideja koje dizajneri mogu ukomponirati u jedinstvenu i zadivljujuću odjeću i modne dodatke. Mnogobrojne modne kreacije su nadahnute različitim detaljima ptica, što se može uočiti kroz samu siluetu, pomoću odabira materijala ili kolorita cijele kreacije. Dizajneri Yves Saint Laurent, Christian Dior, Karl Lagerfeld, John Galliano i Alexander McQueen su bili inspirirani pticama, njihovim perjem, krilima i velikim izborom šarenih boja koje je vidljivo na ptičjem perju. Inspiracija bojama je vidljiva na odjeći, modnim dodacima ili je istaknuta pomoću šminke. Pojedine vrste ptica grabljivica, prepelica i fazana imaju točkasti ili prugasti uzorak perja, tako da dizajneri su pronašli nadahnuće u uzorcima. Čak i samo perje može izgledati otmjeno i koristiti se kao ukrasni element na odjevnim predmetima. Za stvaranje modnih kreacija i umjetničkih djela, inspiracija će se uvijek moći pronaći u ljepoti ptica i njihovog perja.

8. LITERATURA

1. Baclawski, K.: The Guide to Historic Costume, B.T. Batsford Ltd, ISBN 0 7134 6060 1, London, 1995.
2. Boucher, F.: 20,000 Years of Fashion (expanded edition), Harry N. Abrams, Inc., and Thames and Hudson Ltd., ISB 0-8109-1693-2, New York, 1987.
3. Čunko, R., Andrassy, M.: Vlakna, Zrinski d.d., Zagreb, 2005.
4. Doughty, R.W.: Concern for Fashionable Feathers, Forest History Newsletter, Oxford University Press on behalf of Forest History Society and American Society for Environmental History, 1972., <https://www.jstor.org/stable/4004150?seq=1> (posjećeno 27.08.2023.)
5. Doughty, R. W.; Feather Fashions and Bird Preservation – A Study in Nature Protection, University of California Press, Los Angeles 1975.
6. Edelkoort, L.: Birds, Trend tablet, <https://www.trendtablet.com/419-birds-2/> (posjećeno 11.06.2023.)
7. Frances, P., Burnie, D.: Bird the definitive visual guide, Audubon, Dorling Kindersley, ISBN 978 1 4053 0633 1, Great Britain, 2007.
8. Hanß, S.: Making Featherwork in Early Modern Europe, Materialized Identities in Early Modern Culture 1450-1750, Amsterdam University Press, 2021., https://www.jstor.org/stable/j.ctv1w9m9f9.8?searchText=&searchUri=&ab_segments=&searchKey=&refreqid=fastly-default%3A49e3a7625241f0db9408a59257d59a7f&seq=3 (posjećeno 24.08.2023.)
9. Honig, M.: Is the use of feathers in fashion any more ethical than fur, Fashionista, Breaking Media Inc, SAD, 2018., <https://fashionista.com/2018/05/fashion-feathers-trend-ethical-issues> (posjećeno 05.06.2023.)
10. Moss, J.: Paris Fashion Week A/W 2023: Chanel to Miu Miu, Wallpaper, 2023., <https://www.wallpaper.com/fashion-beauty/paris-fashion-week-aw-2023-highlights> (posjećeno 10.06.2023.)
11. National Trust Collections; The Peacock Dress, <https://www.nationaltrustcollections.org.uk/object/107881> (pristupljeno 15.11.2022.)

12. Peacock, J.: Povijest odijevanja na zapadu od antičkog doba do kasnoga dvadesetog stoljeća, Golden Marketing – Tehnička knjiga, ISBN 978-953-212-321-0, Zagreb, 2007.
13. Pointing, C.: Wearing Feathers Is As Cruel As Fur. Why Hasn't the Fashion Industry Banned Them Yet?, Ethos, 2023., <https://the-ethos.co/are-feathers-in-fashion-ethical/> (posjećeno 01.09.2023.)
14. Rublack, U.: A feather in your cap: inside the symbolic universe of Renaissance Europe, University of Cambridge, UK, 2017., <https://www.cam.ac.uk/research/features/a-feather-in-your-cap-inside-the-symbolic-universe-of-renaissance-europe> (Posjećeno 04.06.2023.)
15. Textile research centre; Peacock Dress, 2017., <https://trcleiden.nl/trc-needles/individual-textiles-and-textile-types/secular-ceremonies-and-rituals/lady-curzons-peacock-dress> (pristupljeno 17.10.2022.)
16. Tortora P.G., Eubank K.: A Survey of Historic Costume (fifth edition), Fairchild Books, ISBN 978-2-56367-806-6, Sjedinjene Američke Države, 2010.
17. Van Tilborgh, A.: Sustainable Fashion Brand Blue District Unveils World's First Vegan Ostrich Feathers, VegOut, 2023., <https://vegoutmag.com/fashion-and-beauty/blue-district-vegan-ostrich-feathers/> (posjećeno 30.08.2023.)
18. Thorp, C.: Bjork's swan dress: A reviled Oscars outfit that's now iconic, BBC, 2021., <https://www.bbc.com/culture/article/20210420-bjork-swan-dress-a-reviled-oscars-outfit-thats-now-iconic> (posjećeno 04.09.2023.)
19. Webster, H., Steele, G.: Flight of fashion: when feathers were worth twice their weight in gold, Museums Victoria, <https://museums victoria.com.au/article/flight-of-fashion-when-feathers-were-worth-twice-their-weight-in-gold/> (pristupljeno 09.11.2022.)

9. POPIS SLIKA

Slika 1. Naušnice izrađene od glava crvenonoge ptice medarice (*Red Legged Honeycreeper*), oko 1875., ptice su predstavljene kako love pozlaćenu muhu, Victoria and Albert Museum, London, Ujedinjeno Kraljevstvo, <https://collections.vam.ac.uk/item/O1126619/earring-unknown/> (posjećeno 12.05.2023.)

Slika 2. Lijevo: broš izrađen od repova i tjemena izumrlog karolina papagaja (*Conuropsis carolinensis*), prikazan na haljini za šetanje s kraja 1880-ih, fotografija Grace Anderson. Desno: ilustracija karolina papagaja (eng. *Carolina Parakeets*) od Johna Jamesa Audubona, 1827., izvorno objavljena u „*The birds of America: from original drawings*”. Slika i digitalizacija Slika i digitalizacija: Odjel za zbirke rijetkih i rukopisa, Sveučilišna knjižnica Cornell

Slika 3. Ilustracije ženskih šešira iz 1885. godine, Tortora P.G., Marcketti, S.B.: *A Survey of Historic Costume* (6th edition), Fairchild Books, ISBN 978-1-62892-167-0, 2015. str. 400

Slika 4. Fotografija Lady Curzon u paunovoj haljini, 1903. godine, Wikipedia, https://en.wikipedia.org/wiki/Peacock_dress_of_Lady_Curzon#/media/File:Mary_Leiter,_Lady_Curzon,_wearing_a_1903_gown_by_Jean-Philippe_Worth.jpg (pristupljeno 18.11.2022.)

Slika 5. Detalji na dekolteu paunove haljine, prikazi perja, *Quello che piaceva Valeria*, Italija, <https://quellochepaceavaleria.com/en/worths-dress-with-peacock-feathers-worn-by-lady-curzon/> (Posjećeno 10.05.2023.)

Slika 6. Prikaz detalja paunovog perja na haljini, *Quello che piaceva Valeria*, Italija, <https://quellochepaceavaleria.com/en/worths-dress-with-peacock-feathers-worn-by-lady-curzon/> (Posjećeno 10.05.2023.)

Slika 7. Ptičji šešir iz edvardskoga doba, oko 1901. godine, *Pacific Grove Museum of Natural History*, <https://museums victoria.com.au/article/flight-of-fashion-when-feathers-were-worth-twice-their-weight-in-gold/> (posjećeno 09.11.2022.)

Slika 8. Lijevo: šešir fedora stila, oko 1945. godine, dizajnirao ga je Jack McConnell, s prepoznatljivim uzorkom osebujnog bočnog perja jarebice kamenjarke čukar (*Alectoris chukar*). S desne strane je koža čukar jarebice spašena od lovca iz Pennsylvanije i dobila

je novu namjenu kao šešir, a dizajnirala ga je Rachel Schlass, 2017. godine. Fotografije Grace Anderson.

Slika 9. Lijevo: Yves Saint Laurent couture mini haljina iz 1969. godine izrađena od perja rajske ptice. Fotografija © *The MET Costume Institute*. Desno: Rajska ptica (*Paradisaea minor*), https://en.wikipedia.org/wiki/Lesser_bird-of-paradise (posjećeno 06.09.2023.)

Slika 10. Lijevo: Yves Saint Laurent haute couture jesen/zima 1976./77., fotografija Duanea Michalsa za američki *Vogue*, prosinac 1976., Fraser-Cavassoni, N.: *Vogue on Yves Saint Laurent*, Abrams Image, New York, 2015., str 106. Desno: Australijski kraljevski papagaj (*Alisterus scapularis*), <http://blogs.thatpetplace.com/thatbirdblog/2011/09/20/the-natural-history-and-captive-care-of-the-australian-king-parrot/> (posjećeno 06.09.2023.)

Slika 11. Lijevo: Naomi Campbell, česti model Saint Laurenta, koju je Patrick Demarchelier fotografirao 1987. godine u *haute couture* - omiljeni noćni izgled modnih dizajnera, Fraser-Cavassoni, N.: *Vogue on Yves Saint Laurent*, Abrams Image, New York, 2015., str 10. Desno: Veliki Mitchellov kakadu (*Lophochroa leadbeateri*), fotograf Joel Sartore, *National Geographic Photo Ark*, <https://www.nationalgeographic.com/animals/birds/facts/parrots> (posjećeno 06.09.2023.)

Slika 12. Lijevo: Yves Saint Laurent, "Pariz s daškom stila", *Vogue* 1979., fotograf François Lamy, model Mira Tibblin nosi "rajski" široki vuneni kostim s hlačama *Rive Gauche*, uljepšan točkastom košuljom i lakiranom kutijom od slame. Desno: Veliki sokol (*Falco rusticolus*), fotograf Edwin Butter, *Getty Images*, 2022.

Slika 13. Desno: Yves Saint Laurent, "Pariz s daškom stila", *Vogue* 1979., fotograf François Lamy, model Karen Howard nosi pullover, suknju, satenski šal i lakirani slamnati šešir ukrašen perjem u raskošnim bojama *Rive Gauche, laboressita dio et*. Desno: *Purple-throated euphonia* (*Euphonia chlorotica*) mužijak, fotografija Thiago Silva, *Aves de Peru*, <https://avesdeperu.org/fringillidae/eufonia-de-garganta-purpura-euphonia-chlorotica/> (posjećeno 10.08.2023.)

Slika 14. Desno: Yves Saint Laurent model Talisa Soto, fotograf Bruce Weber, *Vogue* "The New Vamps" 1982. godine. Lijevo: Darwinova ptica muharica (*Pyrocephalus obscurus*), fotografija Sue, 2020., *Back Yard Biology*

Slika 15. Lijevo: Christian Dior, jesen / zima 1992., model: model Angelika Kallio <https://ar.pinterest.com/pin/499266308672432177/> (posjećeno 16.06.2023.) Desno: Snježna sova (*Bubo scandiacus*), fotograf Ed Hughes, Newport Daily News, 2019., <https://www.newportri.com/story/news/local/2019/01/21/five-tips-for-respectfully-viewing-snowy-owls-at-sachuest-point/6235955007/> (posjećeno 06.09.2023.)

Slika 16. Lijevo: Karl Lagerfeld - 100 najboljih trenutaka Chanel modne revije: Christy Turlington odjenula je vrhunsku Chanel koktel odjeću na reviji Haute Couture, proljeće/ljeto 1992., *Harper's Bazaar*, 19. veljače 2019., Desno: Viktorijin krunasti golub (*Goura cristata*) https://en.wikipedia.org/wiki/Crowned_pigeon (posjećeno 06.09.2023.)

Slika 17. Lijevo: John Galliano, *The House of Dior*, jesen/zima 1997., *Haute Couture*. Desno: Sivi krunasti ždral (*Balearica regulorum*), Indianapolis Zoo, <https://www.indianapoliszoo.com/exhibits/plains/east-african-grey-crowned-crane/> (posjećeno 07.09.2023.)

Slika 18. Lijevo: John Galliano za *The House of Dior*, jesen/zima 1997., *Haute Couture*. Desno: Gvinejski turako (*Tauraco persa*), fotografija M. Lorenz, *Britannica*, <https://www.britannica.com/animal/turaco> (posjećeno 07.09.2023.)

Slika 19. Lijevo: *Swan Dress*, dizajner Marjan Pejoski, model: islandska pjevačica Björk, fotografija Jeffrey Mayer/*WireImage*, 2001., objavljeno na stranici *Fashionista*, travanj 2021., <https://fashionista.com/2021/04/bjork-swan-dress> (posjećeno 15.07.2023.) Desno: Björk u labuđoj haljini, BBC, *Getty Images*, <https://www.bbc.com/culture/article/20210420-bjork-swan-dress-a-reviled-oscar-outfit-thats-now-iconic> (posjećeno 04.09.2023.)

Slika 20. Kolaž fotografija modnih kreacija, dizajner Alexander McQueen, jesen 2006., *Ready-to-Wear Fashion Show*, *Vogue*, <https://www.vogue.com/fashion-shows/fall-2006-ready-to-wear/alexander-mcqueen/slideshow/collection#1> (posjećeno 22.05.2023.)

Slika 21. Kolaž fotografija, oglavlja, Alexander McQueen, jesen 2006., *Ready-to-Wear Fashion Show*, *Vogue*, <https://www.vogue.com/fashion-shows/fall-2006-ready-to-wear/alexander-mcqueen/slideshow/collection#1> (posjećeno 22.05.2023.)

Slika 22. Alexander McQueen, proljeće/ljeto 2008., RTW; Fotografije s modne revije ili prezentacije za Alexander McQueen proljeće 2008., RTW revije u Parizu. Fotografija:

François Guillot /AFP <https://pynck.com/2020/09/alexander-mcqueens-most-spectacular-nature-inspired-collections.html> (posjećeno 22.05.2023.).

Slika 23. Alexander McQueen, proljeće/ljeto 2008., RTW; Fotografije s modne revije ili prezentacije za Alexander McQueen proljeće 2008., RTW revije u Parizu.

Fotografija: François Guillot/AFP

Slika 24. Alexander McQueen, proljeće/ljeto 2008., RTW; Fotografije s modne revije ili prezentacije za Alexander McQueen proljeće 2008., RTW revije u Parizu. Fotografija: François Guillot/AFP

Slika 25. *Black Swan* (crni labud), Model: Gwen Lu, frizura: Menelaos Alevras, šminka: Regina Harris Styling, fotografirao: Jeff Tse, 2011.,

<http://www.jefftse.com/fashion> (posjećeno 26.05.2023.)

Slika 26. Lijevo: *Vogue Paris*, svibanj 2012., model s naslovnice: Laetitia Casta [IMG Models], fotograf: Mario Testino, modni urednik: Emmanuelle Alt. Desno: Crni labud (*Cygnus atratus*), BTO <https://www.bto.org/understanding-birds/birdfacts/black-swan> (posjećeno 04.09.2023.)

Slika 27. Modna fotografija, model je glumica Helena Bonham Carter, fotograf Peter Lindbergh za "Interview" By Daniel Radcliffe, Magazine, Russia!, 2012.

Slika 28. Lijevo: Dizajner Zuhair Murad, *Spring Couture Collection*, 2012., Desno: ljubičasto-okrunjena šumska nimfa (*Thalurania colombica*), Rasma Raisters, *Pet Life*, 2021., <https://vocal.media/petlife/purple-bird-dreams> (posjećeno 10.08.2023.)

Slika 29. Lijevo: dizajner Josef Albers, *Spring/Summer Collection*, 2013., fotografija: Giovanni Giannoni. Desno: *Silver-breasted broadbill* (*Serilophus lunatus*), fotografija: Elena Golembovska, <https://www.pinterest.es/pin/778770960553523386/> (posjećeno 20.08.2023.)

Slika 30. Lijevo: Carlos Miele, *Ready to wear*, jesen 2012., model Ming Xi, fotografija Yannis Vlamos, *Vogue*. Desno: Stellerova šojka (*Cyanocitta stelleri*), fotograf Jim Zurowski, <https://www.pinterest.com/pin/534802524496707752/> (posjećeno 15.08.2023.)

Slika 31. Desno: "Noir et Blanc": *Black Swan*, *Vogue Korea*, siječanj 2013. Lijevo: Obični gavran (*Corvus corax*), *Britannica*, fotografija Clive Watkins <https://www.britannica.com/animal/raven> (posjećeno 07.08.2023.)

Slika 32. Lijevo: Dizajn Meadham Kirchhoff, proljeće 2013., *Ready to wear*, Model: Renee Germaine van Seggern, fotografija Alessandro Garofalo. Desno: *Blue-banded pitta* (*Erythropitta arquata*), PEFC, 2021., <https://pefc.org/news/let-us-join-hands-and-together-care-for-our-mother-nature> (posjećeno 12.08.2023.)

Slika 33. Lijevo: Pernati dizajn Marca Jacobsa iz njegove kolekcije proljeće/ljeto 2019., New York Fashion Week. fotografija Andrew Kelly/Reuters. Desno: Američki plamenac (*Phoenicopterus ruber*), *Palo Alto Junior Museum & Zoo*, <https://www.paloaltozoo.org/Exhibits/Zoo-Animals/American-Flamingo> (posjećeno 05.09.2023.)

Slika 34. Lijevo: Modna kreacija, dizajner Christian Cowan, *New York Fashion Week*, jesen 2019., fotografija Ron Adar / *Getty Images*. Desno: *Regent bowerbird* (*Sericulus chrysocephalus*), <https://www.pinterest.com/pin/628533691722753859/> (posjećeno 15.08.2023.)

Slika 35. Dizajner Ludovic de Saint Sernin, modna kuća Ann Demeulemeester, kolekcija jesen / zima 2023., *Design Scene*, <https://www.designscene.net/2023/03/ann-demeulemeester-aw23.html> (posjećeno 10.06.2023.)

Slika 36. Tapiserija, rad Monique Habraken, napravljeno od pačjeg perja, fotografija Rued Peijnenburg, Edelkoort, L.: *Birds, Trend tablet*, <https://www.trendtablet.com/419-birds-2/> (posjećeno 11.06.2023.)

Slika 37. Pačje perje, Monique Habraken, fotografija Rued Peijnenburg, Edelkoort, L.: *Birds, Trend tablet*, <https://www.trendtablet.com/419-birds-2/> (posjećeno 11.06.2023.)

Slika 38. Umjetnička instalacija *Slick* napravljena od perja vrana i svraka, Kate MccGwire, fotografija Tessa Angus, London, UK, 2010., <https://katemccgwire.com/installations#/slick-2010> (posjećeno 22.06.2023.)

Slika 39. Lijevo : fotografija Erica Sandera iz knjige "*Attitudes*", desno: Poljski kokot, fotografija Thomas Straub, Edelkoort, L.: *Birds, Trend tablet*, <https://www.trendtablet.com/419-birds-2/> (posjećeno 11.06.2023.)

Slika 40. *Alectoris* (jarebica), *Asio otus* (mala ušara) i *Bubulcus ibis* (čaplja govedarica), 2013., *Ciconia* (roda), 2014., umjetnik Yuval Atzili, <https://yuvalatzili.com/Death-of-A-Nightingale> (posjećeno 03.06.2023.)

Slika 41. *Columba livia* (golub pećinar) i *Psittacula krameri* (mala aleksandra) 2014., *Upupa* (pupavac), 2013., *Phoenicopteriformes* (plamenac), 2014., ., umjetnik Yuval Atzili, , fotografije i tekst su objavljeni u časopisu "*The Hottest Place In Hell*", 7. svibanja, 2015., Edelkoort, L.: *Birds, Trend tablet*, <https://www.trendtablet.com/419-birds-2/> (posjećeno 11.06.2023.)

Slika 42. Pernato oglašnje, Selina Elkuch, šalovi i ogrtači: *Taiana Design*, model: Michelle Muse kozmetika: Cheyenne Timperio, frizura: Takeo Suzuki, fotograf: Jeff P. Elstone II, *Style Zeitgeist*, 2013.